

PORTFOOLIO

VASTUTUSTUNDLIKE DEMOKRAATLIKE KODANIKE ARENDAMINE JA KOOSTÖÖ

1. Sissejuhatus

Projekti nimi (ELU veebilehel): Vastutustundlike demokraatlike kodanike arendamine ja koostöö

Juhendaja(d): Sulev Lääne, Leif Kalev

Kaasjuhendaja(d): Hanna-Liis Kaarlõp, Aare Kruuser, Ave Laas, Peeter Järvelaid

Kaasatud: Liisa Ikla, Jüri-Andreas Järviste

Liikmed: Agni Kaldma, Kamilla Zazõkina, Kadi Tiitsen, Sofia Üksiratsa, Jürgen Lankei, Elis Laanisto, Ave-Liis Küüle, Inge Aasakivi, Kadi Vellner, Kristjan Jaak Kangur, Toomas Varek, Liina-Maria Vann, Meliina Moppel, Jaan Oskar Tuha, Tuule Elise Riispap, Joosep Mägi, Roland Raidma, Jana Aal, Joonatan Peeter Tombu, Victoria Gorbunova, Jelena Turbina, Erich Pullerits, Karina Šulga, Mike Lehis

2. Projekti lähteülesanne, eesmärgikirjeldus

Democrati ELU projekt keskendub vastutustundliku demokraatliku kodanikuhariduse edendamisele. Samuti toimub kodanikuühiskonna temaatika raames omavalitsuspäevade materjalide analüüs.

Töö eesmärgiks on ELU projektiga seonduvate teoreetiliste ja praktiliste materjalide analüüs ning küsimustiku ja intervjuude täiendamine vastavalt kohtumiste struktuurile koolide ning kohalike omavalitsuste külastuste tarbeks. Projekti põhiidee on, et üliõpilased teevad miniuuringud kodanikuhariduse andmisest mõnes koolis, rõhuga suures Democrati projektis kujundatud pädevusmudelile ja kodanikuhariduse praktikaosisele (kui seda on).

3. Rollidejaotust grupis/gruppides

ELU projekti tööjaotus jagunes mitmeks etapiks ja tegevuseks, kus iga rühm ja liige täitis spetsiifilisi ülesandeid. Projekti esimeses etapis toimus esialgne tööjaotus ja rühmade moodustamine, millele järgnes ajurünnak ja teemade täpsustamine. Tudengid jaotati kuueliikmelistesse tööruhmadesse. Iga rühmale määrati nii vastutav õppejõud kui rühmajuht ja asejuht. Iga grupi liige panustas nii teooria kui ka praktika aspektidesse: teoreetiliste materjalide analüüs, intervjuude läbiviimine ning saadud andmete kokkuvõtte ja analüüs lõputöö jaoks.

Grupp	Vastutav õppejõud	Rühmajuht	Asejuht	Külastatav kool
Grupp 1	Hanna-Liis Kaarlõp	Liina-Maria Vann	Ave-Liis Küüle	Tabasalu Gümnaasium
Grupp 2	Aare Kruuser	Kadi Tiitsen	Mike Lehis	Rakvere Eragümnaasium
Grupp 3	Peeter Järvelaid	Joosep Mägi	Roland Raidma	Tallinna 32. Keskkool
Grupp 4	Ave Laas	Agni Kaldma	Kadi Vellner	Maardu Gümnaasium

Esimese ülesandena viis iga rühm ellu taustauuringu ja sekundaarallikate analüüsi, mis keskendus kodanikuhariduse andmisele valitud koolis ja omavalitsusüksuses. Rühma liikmed kogusid andmeid ja koostasid teoreetilise analüüsi.

Projekti teises etapis iga rühm planeeris ja viis läbi intervjuud õpilastega. Rühmad vastutasid intervjuude ettevalmistamise, küsimustike koostamise ja intervjuude läbiviimise eest neljas erinevas koolis ning kohalikus omavalitsuses.

Projekti tulemused koondati lõppdokumenti, mille alusel koostati lõputööd ja presentatsioonid seminaril, mis toimus 4.12.2024. Kõik rühmad pidid lõputöö raames kasutama nii teoreetilisi allikaid kui ka intervjuude tulemusi. Lõputööd koostati vastavalt juhendile, mis sisaldas analüüsi kodanikuhariduse korraldusest, demokraatliku osaluse edendamisest, kriitilise mõtlemise õpetamisest ja kokkuvõtet intervjuudest.

Rühm 1

Suures osas aitas tegevuse planeerimisel projekti esialgne tegevuskava ning iga-nädalane eesmärkide seadmine. Vastavalt sellele, milline tegevus projekti elluviimiseks oli käsil, leppisime kokku rollijaotuse ning vastavalt sellele igaüks tegi oma osa. Kui kellegil oli mure või küsimus siis arutasime seda omavahel ning leidsime lahenduse. Üks grupiliige lõi kausta, kuhu koondas kõik grupi jaoks olulised materjalid tänu millele olime kõik ühes infoväljas. Grupijuht hoidis silma peal kõikidel tegevustel ning suhtles grupi juhendajaga, kes samuti andis jooksvalt tagasisidet valmivatele töödele, aitas neid täiendada ja andis soovitusi kuidas mingi projektitegevuse paremini ellu viia.

Rühm 2

Projekti tööjaotus oli struktureeritud, võimaldades tõhusat koostööd ja ülesannete täitmist. Meeskond jagunes paardesse, kus iga paar vastutas kindlate ülesannete täitmise eest, näiteks teoreetilise osa koostamise, analüüside tegemise ja praktilise tegevuse korraldamise

eest. See paaristöö lähenemine soodustas ideede kiiret vahetust ja ülesannete tõhusat jaotust.

Rühmajuht koordineeris üldist tööprotsessi, tagades sujuva kommunikatsiooni ja kõigi liikmete kaasatuse. Lisaks pakkus rühmajuhi abi tuge keerukamates olukordades. Kõik liikmed panustasid vastavalt oma tugevustele, alates analüüsimeetodite rakendamisest ja kirjalike materjalide ettevalmistamisest kuni praktilise tegevuse, näiteks intervjuude läbiviimiseni.

Rühm 3

Projekti alguses koostatud tegevusplaan aitas planeerida tegevused nädalate kaupa. Kõik materjalid olid meil koondatud ühte kausta, mis aitas rühma liikmetel olla pidevalt kursis tehtud töödega. Ülesannete puhul lepitati kokku rollijaotused, mida igaüks täitma pidi. Rühm lahendas erinevaid ülesandeid nii individuaalselt kui ka paarides. Individuaalselt lahendati teoreetilisi ülesandeid ning praktilisi tegevusi viidi läbi paarides. Rühmas tekkinud küsimuste korral leiti lahendused arutelude käigus.

Rühmajuht aitas koordineerida tööprotsessi. Tema vastutada oli sise- ja väliskommunikatsioon, ajakava jälgida ning tagada, et kõik rühma liikmed töotaksid ühise eesmärgi nimel. Kõik rühma liikmed olid protsessi kaasatud ning panustati ülesannete lahendamisesse võrdselt.

Rühm 4

Rühma tööjaotus põhines tegevuskaval, mis aitas ülesandeid õigeaegselt jagada. Rühma koostöö toimus hästi tänu loodud ühisele vestlusele ning ühisele dokumendile, kuhu olid koondatud kõik olulised materjalid, tähtajad ning ka tööülesannete jaotus. Tööülesannete jagamise eest vastutas grupijuht ning kohtumiste käigus arutati ülesanded rühmaga korduvalt läbi. Samuti mängis grupijuht olulist rolli kogu projekti ning koostöö sujumisel. Kõikidele küsimustele leiti kiire lahendus tänu tõhusale suhtlusele ühise vestluse kaudu. Projekti eesmärgi saavutamiseks jagunes rühm paaridesse. Iga paar sai kindlad küsimused, mida koolis küsiti ning hiljem koostati nende küsimuste põhjal analüüs samuti samades paarides.

Kõik rühma liikmed panustasid projekti õnnestumisesse. Suuremad teoreetilised tööd ja muud ettevalmistused kooli külastuseks valmisid tänu terve rühma koostööle ja ühisele pingutusele. Rühmajuht koordineeris ja toetas kogu rühma tööd ning aitas leida lahendusi kõigile rühmas tekkinud muredele ning probleemidele. Ta aitas ajakava koostamisega, kohtumiste korraldamisega ning nii kooli kui ka omavalitsusega kokkulepetele jõudmisega.

Projekti olulisus

Noorte aktiivne osalemine ühiskondlikes ja poliitilistes protsessides on demokraatia toimimise eelduseks. Eestis on noorte osalus organisatsioonides olnud traditsiooniliselt madal – näiteks 2005. aastal osales noorteühendustes vaid 3% noortest (Siseministeerium, 2008). Sellest tulenevalt keskendus projekt noorte teadlikkuse tõstmisele ja motiveerimisele demokraatlikes protsessides osalemiseks. Uuringud on näidanud, et aktiivne kaasamine suurendab noorte usaldust demokraatlike institutsioonide vastu ning edendab nende pikaajalist poliitilist aktiivsust (Sherrod, Torney-Purta, & Flanagan, 2010).

Projekt täiustas kodanikuhariduse meetodikaid, rakendades praktilisi ja interaktiivseid õppemeetodeid, nagu simulatsioonid ja arutelud. Sellised meetodid suurendavad õpilaste arusaamist demokraatia toimimisest ja arendavad nende kriitilist mõtlemist (OECD, 2016). Kodanikuhariduse hetkeseisu analüüsid on leitud, et kuigi koolid toetavad üldjoontes noorte hoiakuid, puudub sageli konkreetne meetodika nende aktiivse kaasamise toetamiseks (Siseministeerium, 2008).

Projekti tulemused võivad olla aluseks riiklikele hariduspoliitikatele ja õppekavade täiustamisele, rõhutades kodanikuhariduse tähtsust. Eesti on osalenud rahvusvahelistes kodanikuhariduse uuringutes alates 1999. aastast, mis on andnud olulist sisendit ühiskonnaõpetuse kui õppeaine arendamiseks (Haridus- ja Teadusministeerium, 2023). Projekti raames kogutud teadmised ja kogemused pakuvad täiendavat teavet ja soovitusi hariduspoliitika kujundamiseks.

Projekti kirjeldus ja meetodite valik

Projekti esimeses etapis kirjutas iga grupp temaatilise rühmatöö, mille eesmärgiks oli koguda teoreetilisi ja praktilisi teadmisi demokraatiast ning kodanikuhariduse korraldamisest koolides ja kohalikes omavalitsustes. Tudengid analüüsisid projektiga seotud teoreetilisi materjale ja omavalitsuspäevade teemasid. Rühmatööde tulemused esitati seminaril ettekannetena, millele järgnes arutelu.

Projekti teises faasis korraldati neljas koolis kohtumised õpilastega. Koolide arutelupäevade raames viidi läbi intervjuud õpilastega, millele järgnes ühine külastus kohalikku omavalitsusse. Intervjuud keskendusid kodanikuhariduse edendamisele ning õpilaste osalusele otsustusprotsessides.

Rühm 1

Kohtumine õpilastega algas Tallinna Ülikooli ning Harku vallavalitsuse esindajate avakõnedega. Seejärel tegid üliõpilased väikese tutvustuse endast, millele järgnes kohtumise kõige olulisem osa - intervjuud. Õpilased olid jaotatud gruppidesse ning toimusid arutelud intervjuuküsimuste põhjal. Seejärel toimus Harku vallavalitsuse ühiskülastus, kus õpilastele tutvustati vaba aja veetmise ja kogukonna elus osalemise võimalusi, räägiti erinevatest ühiskondlikest algatustest nagu kaasav eelarve ja noortevolikogu.

Täpsem ajakava on leitav [siit](#).

Rühm 2

https://docs.google.com/document/d/1HHhHWjPq0wUXOND8vRGsCx-sS_WqeyoK2J_5mcD4Pbl/edit?usp=sharing - lingil leitav ajakava sisaldab Rakvere Eragümnaasiumi ja linnavalitsuse külastust. Päeva jooksul toimusid intervjuud koolitöötajatega, üliõpilaste ettekanded ja arutelud õpilastega ning ümarlaud Rakvere linnavalitsuse ekspertidega, et arutada noorte seas kodanikuaktiivsuse edendamist.

Rühm 3

Esialgse plaani järgi pidid toimuma intervjuud Tallinna 32. Keskkooli direktori, õppekorraldusjuhi ning ühiskonnaõpetuse õpetajaga. Pärast seda oli ette nähtud kodanikuhariduse teemalised ettekanded ning seejärel intervjuud Tallinna 32. Keskkooli 12.D klassi õpilastega. Planeeritud ettekanded jäid ära, kuna kooliga tekkis arusaamatus päevakava koostamisel. Õnneks ei mõjutanud see projekti põhiülesannet, milleks oli õpilastega suhtlemine ning intervjuude läbiviimine.

https://docs.google.com/document/d/14Sq7WQT5il5-_6Ju63fGXjtdH1dRgszOIMXZ6qxogSc/e/dit?usp=sharing

Rühm 4

Pärast intervjuude ja vaatluste läbiviimist kirjutasid kõik tudengirühmad lõputöö, mis põhines saadud empiirilistel andmetel. Lõputöö eesmärgiks oli analüüsida kodanikuhariduse olukorda valitud koolides ja kohalikes omavalitsustes ning esitada praktilised soovitused selle edendamiseks.

Kasutanud metoodikad hõlmasid rühmatöid, arutelusid, intervjuude läbiviimist, dokumentide ja teoreetilise materjali analüüsi ning arendusuuringu formaati, kus teooria ja praktika ühendati probleemide lahendamiseks ja rakenduste väljatöötamiseks

5. Sidusrühmadeni jõudmine

Rühm 1

Meie, üliõpilased, mängisime vestlusringides olulist rolli, selgitades noortele, miks me Tabasalu koolis viibisime, ja milline oli meie ülesanne. Meie eesmärgiks oli luua sidusus õpilaste ja projekti vahel, tuues esile nende arvamused ja kogemused.

Kõige olulisemaks sidusrühmaks olid **õpilased ise** – nemad pakkusid väärtuslikku sisendit, jagades oma vaateid demokraatia teemadel ja seda, kuidas nende kool sellega suhestub. Õpilaste arvamused andsid projektile autentsust ja aitasid mõista, millised on noorte ootused ja vajadused.

Harku valla töötajad esitasid põhjaliku ülevaate valla üldisest olukorrast ning tulevikuplaanidest noorte kaasamiseks poliitikasse. Nende eesmärgiks on hoida noori kursis vallas toimuvaga ja luua võimalusi, kuidas noored saaksid ise aktiivsemalt panustada.

Õpetajatel ja koolidirektoril on noorte arendamisel ja suunamisel võtmeroll. Oli selgelt näha, et õpetajate hoiakud ja pühendumus võivad mängida otsustavat rolli. Samas paistis koolidirektor silma oma positiivse suhtumisega – tema toetusel loodame, et noored saavad tulevikus osaleda sarnastes projektides, mis aitavad neil oma arvamusi ja ideid julgelt väljendada.

Rühm 2

Projekt hõlmab riigi, Rakvere kohaliku omavalitsuse ja Eragümnaasiumi rolli hariduses ja täpsemalt kodanikuhariduse arendamisel, kuidas see siiaaani toimunud on ja kas koostöö võimaldab seda teha efektiivselt, selliselt et õpilased tunnetavad märgatavat mõju. Teemaga kaasatud valdkondadeks on haridus ja poliitika – üks ei saa teiseta eksisteerida. Ilma riigita ei eksisteeri haridussüsteemi ja omakorda haridussüsteemita ei looda uusi kodanikuühiskonna liikmeid, kes aitavad riigil eksisteerida. Sisendit oleme võtnud valdkonna asjatundjatelt ja läbi statistika ning analüüside ka õpilastele avalduvast mõjust. Projekti jooksul suhtlesime vahetult Rakvere Eragümnaasiumi juhtkonna (3 inimest), Rakvere kohaliku omavalitsuse ametnike (7 inimest) ja Rakvere Eragümnaasiumi 12. klasside õpilaste endiga (30 õpilast). Lahenduste väljatöötamisel pidime arvestama kõigi osaliste seisukohti, sisendit ja moodustama ülevaate tegelikust olukorrast ning ühendada kõik üheks terviklikuks plaaniks. Parim oodatav tulemus hõlmaks paremat koostööd riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel ja viimasele suuremat rolli hariduse arendamisel või vähemalt parema ülevaate sellest, mida koolides tegelikult õppekavade alusel õpetatakse. Samuti võimaliku variandina õppeainete

osakaalu kasvamist, mis toetab õpilastel paremini arendada kodanikupädevusi. Lisaks saavad ka õpilased paremini aru, miks koolis peab sotsiaalseid õppima ja kuidas see aitab kujundada paremat ühiskonda, isiklikku elu ja kaasnevate otsuste tegemist.

Rühm 3

Projekti keskmes olid Tallinna 32. Keskkooli 12. klassi õpilased, vanuses 17–19 aastat (33 õpilast). Need noored esindavad sihtrühma, kellel on õigus osaleda kohaliku omavalitsuse valimiste protsessis, kuid kelle valimisaktiivsus on sageli madal.

Projekti juhtisid Tallinna Ülikooli ELU projekti üliõpilased, kellel oli erialane taust õigusteaduse, politoloogia, riigiteaduste ning haldus- ja ärikorralduse valdkondades. Nad vastutasid projekti planeerimise, läbiviimise ja analüüsi eest.

Oluline osa projektist oli ka Tallinna 32. Keskkooli juhtkonnal ja õpetajatel, kes tagasid projekti toimumise koolis ja juhendasid õpilasi. Eriti olulised olid ühiskonnaõpetuse ja ajaloo õpetajad, kes andsid ülevaate kodanikuhariduse teoreetilistest ja praktilistest aspektidest. Samuti kaasati projekti Tallinna Linnavolikogu liikmeid, sealhulgas volikogu esimeest ja noortevolikogu esindajat, kes tutvustasid õpilastele omavalitsuse töökorraldust ja demokraatlikke protsesse.

Kaudsed sidusrühmad mängisid olulist rolli projekti üldises kontekstis. Õpilaste pered ja kodune keskkond mõjutavad noorte teadlikkust ja hoiakuid. Kohalik kogukond ja Eesti ühiskond laiemalt on samuti olulised, kuna projekti tulemused aitavad kaasa demokraatia arengule ja noorte osaluse suurenemisele ühiskonnas.

Teisteks kaudseteks sidusrühmadeks olid Tallinna linna noortevolikogu ja mittetulundusühingud, mis aitavad edendada noorte teadlikkust ja aktiivsust ühiskondlikel teemadel. Lisaks on Tallinna 32. Keskkool UNESCO ühendkoolide võrgustiku liige, mis pakub rahvusvahelist perspektiivi ja võrdlusmomente.

Projekti sidusrühmad olid mitmekesised nii vanuse, soo kui ka haridusliku tausta poolest. Peamised osalejad olid noored vanuses 16–18 aastat, kuid kaasatud olid ka juhendajad, poliitikud ja õpetajad. Selline mitmekesisus võimaldab kodanikuhariduse teemasid käsitleda erinevatest vaatenurkadest, luues aluse sisukatele aruteludele ning analüüsile.

Rühm 4

Projekti sidusrühmad hõlmasid mitmeid asutusi ja valdkondi, mis on otseselt seotud noorte demokraatlike oskuste arendamise ning haridussüsteemi tõhustamisega. Sidusrühmade valik aitas tagada, et projekti tegevused ja järeldused toetaks laiemalt ühiskondlikke ja hariduslikke eesmärke.

Peamised sidusrühmad ja nende mõju projektile:

Gümnaasiumiõpilased:

Meie peamine sihtrühm oli gümnaasiumiõpilased, kes esindavad tulevasi kodanikke ja otsustajaid. Nende arvamused ja kogemused on olulised, kuna need aitavad mõista, kuidas haridussüsteem toetab (või ei toeta) noorte demokraatlike oskuste kujunemist. Suhtlesime otseselt Maardu Gümnaasiumi õpilastega, et saada ülevaade nende arusaamadest demokraatia ja osaluse kohta.

Mõju:

Projekti käigus saadud tagasiside aitab selgitada, millised meetodid ja lähenemised on noorte seas tõhusad ning milliseid parandusi võiks haridussüsteem teha, et suurendada noorte aktiivsust ja kaasatust ühiskondlikes protsessides.

Maardu kohalik omavalitsus (KOV):

Kohalik omavalitsus mängib olulist rolli noorte kaasamisel ja kodanikupädevuste arendamisel. Meie koostöö Maardu KOV-iga aitas kaardistada kohaliku omavalitsuse panust noorte

demokraatlike oskuste arendamisel ja uurida, kuidas KOV saaks veelgi enam panustada noorte osalusse ühiskondnas.

Mõju:

Intervjuud ja koostöö kohaliku omavalitsusega annsid väärtuslikku teavet selle kohta, kuidas kohalikud omavalitsused saavad oma tegevusi optimeerida ja milliseid ressursse nad pakuvad noorte demokraatlike oskuste arendamiseks.

Haridusjuhid ja õpetajad:

Haridusjuhid ja õpetajad on olulised sidusrühmad, kuna nende roll on toetada õpilaste arusaamu ja oskusi demokraatias osalemiseks. Koostöö Maardu Gümnaasiumi juhtkonnaga aitab paremini mõista, millised on praegused kodanikuhariduse programmid ja kuidas neid saab tõhustada, et suurendada õpilaste teadlikkust ja osalust.

Mõju:

Saadud sisend haridusjuhtidelt aitas meil analüüsida, kas ja kuidas õpetamisprotsessid toetavad noorte kodanikupädevusi ning töötada välja soovitusi haridussüsteemi parendamiseks.

Poliitikud ja noorpoliitikud:

Uurisime ka poliitikute ja noorpoliitikute seisukohti noorte osalemise kohta demokraatlikes protsessides. See aitab mõista, kuidas poliitiline süsteem suudab noori kaasata ja motiveerida, ning annab sisendi selle kohta, kuidas haridussüsteem võiks noorte aktiivsust suurendada.

Mõju:

Noorpoliitikute ja poliitikute seisukohad annavad laiemat ülevaate ühiskondlikest teguritest, mis mõjutavad noorte osalust demokraatias, ja aitavad kujundada strateegiaid selle edendamiseks.

Koosloomes töötamine:

Projekti raames tegime tihedat koostööd Maardu Gümnaasiumi ja kohaliku omavalitsusega. Nende sisend ja tagasiside oli oluline lahenduste kujundamisel, et tagada, et meie ettepanekud ja soovitused oleksid praktilised ja asjakohased. Lisaks kaasasime õpilasi aktiivselt, et luua koosloomes lahendusi, mis on kooskõlas nende vajaduste ja ootustega.

Lisaks sellele tegid lähedases koostöös olevad teised rühmad tööd ka teiste koolidega, nagu Rakvere ja Harku, et laiendada projekti mõju ja kaasata laiemat õpilaste ja omavalitsuste gruppi.

Lõppkokkuvõttes mõjutas projekt laiemalt haridus- ja poliitikavaldkonda, pakkudes väärtuslikku sisendit noorte kodanikuhariduse ja osaluse suurendamiseks.

6. Projekti jätkusuutlikkus

Antud projekti mõju võib mõjutada seda, kuidas terves Eestis õpetatakse kodanikuharidust ning millisel tasemel. Projekti lõpptulemi soovituste abil on võimalik teha tõsiseid muudatusi riiklikus õppekavas, et edendada edasiste põlvkondade kodanikuteadmisi. Edaspidiselt on võimalik riigikogus läbi viia seadusmuudatused, mille alusel on võimalik Haridus- ja Teadusministeeriumil pakkuda täiendusõppeprogramme ühiskonnaõpetajatele, mis tagaks kvaliteetsema ning efektiivsema kodanikuõppe üldkeskhariduskoolides.

7. Tulemuste kokkuvõte ja lisad

Rühm 1

Enne kooli külastust viis grupp läbi teoreetilise taustauuringu, et selgitada välja probleemi teoreetiline taust ning analüüsida demokraatliku kodaniku pädevusmudeli 'osalemise' pädevust, selle olemust ja võimalusi selle teostamiseks. Valminud analüüs näitas et kuigi seadusega on tagatud erinevad poliitilises elus osalemise võimalused, mõjutavad kodanike osalemist erinevad faktorid nagu nt ressursside (raha, aeg) olemasolu, haridustase, usaldus

valitsuse ja riigi vastu. Selle probleemi lahenduseks võiks olla teadlikkuse tõstmine, mh läbi hariduse ja koostööd kohaliku omavalitsuse organitega, ning erinevate ürituste korraldamine nt Omavalitsuspäev.

Analüüs on leitav [siit](#).

Rühm 2

Koostöö Rakvere Eragümnaasiumi ning Rakvere linnavalitsusega möödus edukalt. Ettevalmistusena koostasime rühmatöö, et uurida täpsemalt Democrat projekti "otsustamine" pädevust ning omavalitsuspäeva olulisust. Lisaks eelnevale käsitleti rühmatöös kohalike omavalitsuste rolli haridussüsteemis ja demokraatliku kodanikupädevuse arendamist, rõhutades vajadust omavalitsuste suurema kaasamise järele hariduse juhtimises, et tagada õppekavade praktilisus ja seos kohalike kogukondade vajadustega. Samuti toodi välja kitsaskohad, nagu praktilise õppe puudumine, poiste kõrgem väljalangevus ja NEET-noorte suur osakaal, pakkudes lahendustena tihedamat koostööd omavalitsuste, haridusasutuste ja ettevõtetega. Rühmatöö on leitav antud lingilt:

<https://docs.google.com/document/d/1470RuaNQj7BHAITZfjEkEYILX9gtAVRo/edit?usp=sharing&oid=118100290071550656869&rtpof=true&sd=true>

Ainetöös, mille koostasime peale Rakvere Eragümnaasiumi ja Rakvere Linnavalitsuse külastust, analüüsiti noorte kodanikuhariduse arendamise võimalusi Rakvere Eragümnaasiumis ja Rakvere linnavalitsuses, keskendudes noorte osaluse ja teadlikkuse suurendamisele ühiskondlikes protsessides. Peamiste väljakutsetena toodi esile ajapuudus ja ressursside piiratus koolides, samas kui kohaliku omavalitsuse tasandil tõsteti esile vajadust süvendada koostööd koolidega ning arendada noortele suunatud kaasamismehhanisme.

Ainetöö on leitav antud lingilt:

<https://docs.google.com/document/d/1qcMUODRHWNe0WMp-ky5taND5i3iCe6VDeRgWKjcYVcA/edit?usp=sharing>

Rühm 3

Enne Tallinna 32. Keskkooli ja Tallinna Linnavolikogu külastust koostasime rühmatöö, mille eesmärk oli uurida demokraatliku kodaniku pädevusmudeli osalemise pädevust, selle olemust ja võimalusi selle teostamiseks, regionaalset arengut ja korraldust ning riigi ja kohaliku omavalitsuse suhteid konkreetsete teemade näitel.

Rühmatöö link:

<https://docs.google.com/document/d/17IXOwbjgWRILGA3IOVjORjGkCetvCNeN/edit?usp=sharing&oid=102892275915130825365&rtpof=true&sd=true>

Projekti tulemusena saame välja tuua, et kodanikuhariduse valdkond vajab süsteemset ja laiapõhjalisemat lähenemist. Selle rakendamiseks on vajalik praktiliste meetodite kasutamine, tugevdada haridusasutuste ja kohalike omavalitsuste omavahelist koostööd. See aitaks noortel paremini mõista oma rolli demokraatlikus ühiskonnas ning olla motiveeritum aktiivselt osalema ühiskondlikes protsessides.

Ainetöö link:

https://docs.google.com/document/d/1EH0mlzL_-f27kEK6bUjFA5qcpF0SLiFi/edit?usp=sharing&oid=102892275915130825365&rtpof=true&sd=true

Rühm 4

Enne kooliga kohtumist tutvusime samuti Democrat projekti materjalidega ja kohalike omavalitsuse rolliga ühiskonnas, aga ka teiste teemasse puutuvate materjalidega. Tegime rühmatöö teemal "Vastutustundliku demokraatliku kodaniku pädevuste arendamine Eestis: kohaliku omavalitsuse ja riigi koostöö", mille leiab siit: <https://docs.google.com/document/d/1j2zRB1DalfC9GUfCM3skFR013oy4YNe6rLUusx0e6R0/edit?usp=sharing>

Koostöö Maardu Gümnaasiumi ja Maardu Linnavalitsusega oli edukas ja läbiviidud miniuuringus saime väga head alusmaterjali, mida edasi uurida või sisendina Democrat

projektis kasutada. Maardu kool oli oma olemuselt projekti teistest koolidest erinev, kuna tegemist on endise venekeelse kooliga. Koolis tekib õpilastel, aga ka lastevanematel olukordi, kus õppetöö või metoodika arusaamise takistusteks saab keeleline või kultuuriline mõistmine. Ühe õpetaja sõnul sõnul on kõige suurem takistus kodanikuhariduse andmisel kodude mõju. Vanemate suhtumine on tema arvates kodanikuhariduse põhiküsimus. Väga palju tuleb kodust ja sellest, millises infomaailmas elatakse. Maardu kooli takistus on see, et osad vanemad on teises info- ja õigusruumis.

Koolil on tihe side linnavalitsusega. Linnavalikogu esimees annab Maardu Gümnaasiumis ajalootunde ja lisaks on Maardu praegune linnapea olnud Maardu koolis huvijuht ja sealt linnavalitsusse tööle läinud. Eelmine Maardu linnapea, kes pidas samuti oluliseks kooli ja linnavalitsuse koostööd ning käis pideval koolis tundides erinevatel teemadel rääkimas, on nüüd riigikogus.

Kokkuvõtteks peetakse Maardus nii koolis kui linnavalitsuses kodanikuharidust väga oluliseks ning plaanitakse seda suurendada. Ka õpilased soovivad, et see oleks praktilisem ja ulatuslikum. Samuti rõhutatakse õpetajate ja kooli juhtkonna positiivset rolli noorte kaasamisel ja toetamisel.

Maardu koolis toimunud tegevustest ja uuringust kokkuvõtte leiab siit: https://docs.google.com/document/d/19gPKRn62UvLug6W0sT22_GohKaHM0upH53pjVLFoLGI/edit?usp=sharing

8. Projektiülene tegevusplaan

Tegevused	Tähtaeg	Vastutaja(d)
Esmakohtumine, tutvumine	11.09.2024 16:00-18:00	Kogu grupp
Esialgsete mõtete arutelu, ajurünnak, iseseisva töö ülesande täpsustamine (sh rühmatöö osas)	18.09.2024 18:00-20:00	Kogu grupp
Eesmärgi täpsustamine, rühmade lõplik formeerumine	2.10.2024 18:00-20:00	Kogu grupp/töögrupid

Iseseisev töö, kodanikuühiskond Democrat projekti ja omavalitsuspäevade materjalide analüüs ning rühmatööde esitamine (sh küsimustikud õpilastele, õpetajatele ja omavalitsusjuhtidele)	9.10.2024 18:00-21:00	Kogu grupp/töögrupid
Tegevuskava koolide (sh kooli valik), kohalike omavalitsuste ja riigiinstitutsioonide külastamiseks; vahekokkuvõtte küsimustiku arutelu ja jätkutegevused	16.10.2024 18:00-21:00	Kogu grupp/töögrupid
Vahenädala ettekanne	23.10.2024 10:00-12:00 A-544	Kogu grupp
Koolide ja kohalike omavalitsuste külastamine (koos õpilastega), vaatluspäeviku koostamine (memo) ja intervjuude transkriptsioon ning analüüs	30.10.2024- 13.11.2024	Töögrupid
Tulemuste analüüsi esitamine (ideepaberist lähtudes)	Kuni 27.11.2024	Kogu grupp/töögrupid
Töögruppide tulemuste esitlemine Tallinna Ülikoolis toimuval kollokviumil (võimalusel eelnevalt riigiasutuste külastamine)	4.12.2024 18:00-21:00	Töögrupid
Portfoolio esitamine	9.12.2024	Kogu grupp
Kaitsmine	16.12.2024 10:00-12:00 A-543	Kogu grupp

9. Meediakajastus

Rühm 1

Grupi poolt Tabasalu gümnaasiumi ja kohaliku omavalitsuse külastamise kohta olid avaldatud artiklid nii ülikooli, kui ka kooli sotsiaalmeedias. Tabasalu kool avaldas lühikese ülevaate üritusest oma [Facebookis](#), kus kirjeldas ürituse korraldust ja selle raames õpilaste ja üliõpilaste saadud kogemusi. Veidi detailsema artikli üritusest avaldas Tallinna Ülikool Ühiskonnateaduste instituudi [blogis](#).

Rühm 2

Rakvere Eragümnaasiumi ja linnavalitsuse külastus leidis kajastust nii kohaliku omavalitsuse kui ka Tallinna Ülikooli kogukonna meediakanalites. Rakvere Linnavalitsus jagas sündmuse kohta postituse oma ametlikul [Facebooki lehel](#), rõhutades koostöö tähtsust noorte kodanikuhariduse ja osaluskultuuri edendamisel kohalikul tasandil. Postitus tõi esile arutelu teemad ja kohalike juhtide, nagu linnapea Triin Vareki ja linnavolikogu esimehe Mihkel Juhkami, panuse.

Lisaks koostas Liisa Ikla Tallinna Ülikooli Ühiskonnateaduste instituudi [Tallinna Ülikooli Ühiskonnateaduste instituudi blogisse](#) põhjaliku ülevaate külastusest, keskendudes projekti eesmärkidele.

Rühm 3

Tallinna 32. Keskkooli ja Tallinna Linnavolikogu külastus leidis kajastust [Tallinna Ülikooli Ühiskonnateaduste instituudi blogis](#).

Rühm 4

Ette oli kavandatud meediakajastus, mis täideti jooksvalt osalistega suheldes. Enne väljasaatmist kinnitati osalistega. Meedianupp avaldati TLU blogis <https://www.tlu.ee/yti/meediavarav/blogid/elu-projekt-vastutustundlike-demokraatlike-kodanike-arendamine-ja-koostoo>. Maardu Linnavalitsus lisas toimuvast uudisnupu ka linnavalitsuse Facebook'i lehel <https://www.facebook.com/share/p/15Ukhvzrf5/>.

10. Iga rühmaliikme õpikogemuse refleksioon

Rühm 1

Liina-Maria Vann

Sissejuhatus

Projektiga liitumise otsus tuli sellest, et olin eelnevalt bakalaureuse õpingute käigus mõningate projekti juhendajatega kokku puutunud ja nad olid mulle positiivselt meelde jäänud. Samuti tundus teema huvitav, sest on minu praegusest erialast (rahvusvahelised suhted) suhteliselt erinev. Sellega seondult olid ka minu ootused projektile lihtsad - näha ning teha midagi uut ja huvitavat lisaks oma igapäevastele õpingutele.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Minu roll oli meie meeskonnas olla grupi juht. Kuna see roll sai mulle pigem seetõttu, et teised ei soovinud, siis tunnen hetkel ise, et polnud selleks väga valmis ja oleksin saanud võib-olla paremini mõningaid asju teha. Lisaks jooksvatele kirjalikele ülesannetele jäid minu õlule ka grupi esindamine vahetuvõttel ja projekti osaliste erinevatel koosolekutel ning üldine infovoogude juhtimine grupiliikmete, grupi juhendaja, projekti juhendajate ja teiste asjaosaliste vahel.

Grupidünaamika oli enam-vähem. Enamasti saime ilusti hakkama, kuid vahel tekkis ajanappuse tõttu kriitilisemaid momente, kus närvid hakkasid grupis välja paistma. Minu

teadmiste kohaselt me keegi täitsa tülli ei läinud ning suutsime siiski kõik asjad ilusti ära teha. Grupiliikmete panust võib ka hinnata suhteliselt võrdseks - vahel oli mõnedel rohkem aega ja teinekord jälle teistel, seega kõik aitasid kõiki.

Dünaamika kujunemisele jättis oma jälje ka see, et kõik meie hulgas õpivad ja töötavad täiskoormusega, seega on suhteliselt keeruline leida ühiseid aegu kohtumisteks ning vahel jäid asjad ka viimasele minutile, kuid tänu sellele, et kõik olid ühise eesmärgi eest väljas, saime ikkagi asjad tehtud.

Isiklik areng

Projekt oli minu erialast väga erinev (see oli ka üks liitumise põhjuseid), seega otseselt erialaga seotult ei tunne ma, et oleksin midagi juurde õppinud. Samas oli väga huvitav lihtsalt silmaringi avardamise mõttes suhelda üldhariduskooli õpilastega ja näha seda, millised arusaamad, mõtted ja vaated on tänapäeva noortel. Minu jaoks oli see väga huvitav, kuna lõpetasin ise keskkooli juba peaaegu 15 aastat tagasi.

Mul on hea meel tõdeda, et vaatamata vahepeal esinenud keerukustele saime siiski oma grupiga oma asjad tehtud. Põhiliseks keerukuseks oli aeg ja selle leidmine nagu eelnevalt juba mainitud sai.

Kokkuvõte

Projekt iseenesest oli huvitava ideega ning täna koolikülastusele vaatan nüüd noori ja nende elu läbi uuenenud teadmiste. Samas arvan, et praktilisest osast jäi natuke vajaka, kuna väga palju aega kulus üldgrupi (24 liiget) kohtumistele. Suurkohtumiste asemel oleks võinud võibolla teha just kohtumisi töögruppidega eraldi või lihtsalt harvemini, kuna jäi mulje, et palju aega kulus teooria ümberjutustamisele, mida ülikoolis õppivad tudengid võiksid ju ise olla võimelised uurima ning küsimuste korral saaksid nad pöörduda juhendajate poole. Kohtumiste harvem esinemine võimaldaks töötavatel tudengitel kergemini aega planeerida.

Üldmulje on väikeste keerukuste kiuste siiski projektist hea jäänud.

Sofia Üksiratsa

Sissejuhatus

Projektiga liitusin põhjusel et teema ja projekti kirjeldus tundusid huvitavad ning projekti kirjelduses oli mainitud et õpilasi kaasatakse kohtumistesse riigi ning kohalike omavalitsuste ja ülikooli esindajatega. Samuti lubas projekt praktilisi tegevusi ja väljakutseid. Kuna vahepeal võivad sotsiaalsed teadused tunduda ühiskonnast kaugel ja seda eriti õpingute jooksul, siis tundus et see projekt on tore võimalus oma oskusi praktikas proovile panna ning näha erinevate valdkondade teadmiste praktilist väljundit.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Meeskonnas olen võtnud enda peale nõ sekretäri rolli, kuna lõin kausta kuhu kogusin erinevad ELU projektiga seotud materjalid. Grupisisene koostöö üldiselt toimus, kuigi oli ka olukordi kus grupiliikmed jätsid oma panuse tegemist või oma osa töö kirjutamisest viimasele minutile. See ei olnud eriti hea, kuna siis juhendajal puudus võimalus täiendavalt tehtud töid üle vaadata ja märkusi teha, samas tekitas see ärevust selle suhtes, kas töö saab tähtaegselt esitatud või mitte. Samas, olid ikkagi kõik vajalikud tööd tähtaegselt tehtud ning kui kellegil oli abi või nõu vaja siis alati sai küsida. Usun, et üheks sellise 'viimasele minutile jätmise' põhjuseks on see et enamik meie grupiliikmetest õpivad ja töötavad paralleelselt ning ELU projekt on neil lisaks täiskoormusele tööl ja ülikoolis, mis ilmselgelt tingib ajanappust ja pinget. Üldiselt arvan et kõikide panus oli võrdne (selliste tööde puhul ei olegi võimalik hinnata protsendilise täpsusega kes ja kui palju tegi) kuigi vahepeal pidi mitu korda meelde tuletada et tähtajad lähenevad ning kellegi osa on veel tegemata.

Isiklik areng

Ma ei saaks väita, et olen projekti jooksul midagi täiesti uut õppinud, eriti seoses erialaste teadmistega. Enamik projekti tegevustest olid juba olemasolevate oskuste praktiseerimine: info otsimine, kirjalike tööde kirjutamine, dokumentide vormistamine jne. Kõige rohkem väljakutseid pakkuv oli intervjuu: kuigi olen ka varasemalt noortega suhelnud, siiski intervjuueerija rollis olin esimest korda ning intervjuu läbiviimine nõudis ka oma käitumise ja suhtlusoskuste läbimõtlemit selleks, et luua õpilastele sõbraliku ja avatud keskkonda. Tulevikuks on veel suhtlusoskuste arenguruumi, sest hiljem intervjuu tulemusi analüüsidis tulin selle peale et võiks veel seda teemat rohkem avada ja seda küsimust veel küsida -

järgmine kord peaks detailsemalt läbi mõtlema mida ma küsin ja kuidas ning mõtlema ka selle peale kuidas erinevaid teemasid edasi arendada.

Kokkuvõte

Projekti lõpetan rahulolekuga - tunnen et panustasin piisavalt ja sain juurde mõttekoha enesearenguks.

Meie ELU projekti juhendajatele soovitaksin tulevikus teha projekti korraldust veidi efektiivsemaks - iganädalased kohtumised projektis, kus on 24 inimest, ei ole minu meelest kõige sobivam formaat projekti eesmärkide saavutamiseks, kuna töö ja muude kohustuste tõttu ühise aja leidmine on keeruline ning keerulisemaks teeb olukorda see, et kohtumistel osalemine on kohustuslik projekti arvestuse saamiseks. Siinkohal märgiks, et projekti tegevuste arutamiseks oleks efektiivsem iganädalane kohtumine just grupijuhendajaga, kuna tema annab ülevaadet järgmistest töödest ning annab tagasisidet ja teeb parandusettepanekuid juba olemasolevate tööde suhtes. Selle kõrval kogu projekti kohtumised võiksid toimuda harvemini - nt kaks kord kuus või üks kord kuus, kui oleks vaja mingi edasise projekti etappi läbi rääkida.

Samas, soovitaksin projektikohtumisi ehitada üles nii, et need oleksid võimalikud kiired ja sisukad ning aeg ei oleks kulutatud teoreetiliste arutelude peale juhendajate vahel - oleks tore kui kõik teoreetilised aspektid oleksid eelnevalt kooskõlastatud ja õpilased kohtumistel saaksid täpse, selge, arusaadava sisendi ning vastavalt sellele juba saaksid oma grupi edasised tegevused planeerida. Sellega seoses soovitaksin ka juba projekti esitamisel teha ELU projekti kirjelduse ELU veebis ning ka projekti jooksul kasutatavad juhendid konkreetsemaks ja arusaadavamaks, kirjeldades täpsemalt projekti eesmärki ja selle raames tehtavaid tegevusi.

ELU projekti arendajatele ülikoolis soovitaksin vaadata üle ELU projekti kontseptsiooni. Selle tähtsus erialaste oskuste arendamisel ei ole märkimisväärne ning ei aita kaasa just enda eriala raames mingi praktilise kogemuse saamisele. Samas, magistriastmes paralleelselt täiskohaga töö ja õppimisega on selle vajadus küsitav, kuna paljudel tudengitel on juba omandatud ELU projekti kogemus bakalaureuseastmes ning on olemas ka erialane kogemus. Ka bakalaureuseastmes on selle projekti vajadus küsitav, kuna aastate jooksul on ELU projektid

saanud hulgaliselt negatiivset tagasisidet tudengitelt. Oleks tore, kui ELU projektis osalemine oleks valikaine - siis on suurem tõenäosus et projekti teevad just need tudengid kes seda reaalselt tahavad ning järelkult on nad rohkem valmis projektisse panustama ning sellest tulenevalt toimub neil ka sujuvam grupisisene koostöö ja tõhusam eesmärkide saavutamine.

Ave-Liis Küüle

Sissejuhatus

Liitusin projektiga, sest see haakub mu erialaga (riigiteadused) hästi ning lootsin saada rohkem praktiliselt kogemust, mis on mul hetkel puudulikud. See oli mu peamine ootus.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Alguses mulle tundus, et ma teen ise liiga vähe, et teised on palju rohkem kirjutanud. Siis pakkusin ise ennast appi, tegin powerpointi jms, mis vaja oli. Lõpuks tundus, et olen ka järjepeal teistega. Grupidünaamika oli minu arvates okei, saime hakkama, suhtlesime jooksvalt omavahel. Mingeid suuri vastuolusid ei kogenud. Grupidünaamika oli selline, et Sofia oli väga aktiivne, aitas meelde tuletada kui midagi oli vaja teha ja motiveeris. Liina-Maria oli ka väga motiveeriv.

Isiklik areng

Kõige olulisem oli kindlasti kooli külastus ise ja noortega rääkimine, selle käigus tuli palju asju välja, mis panid imestama. Raskusteks oli ilmselt mitme peale analüüsi ja töö üldine kirjutamine, kuna kõigil on oma stiil ja viis, kuidas asju seletada, parem tööde jaotus ilmselt tulevikus aitaks seda ennetada.

Kokkuvõte

Projekti idee on väga hea, aga minu arvates oleksime me võinud külastada rohkem koole ja vähem istuda loengus ja kuulata suhteliselt kuiva teoreetilist juttu. Praktilist osa on kindlasti rohkem vaja. Natuke kritiseeriks ka koolikülastuse läbiviimist, kui varasemalt oli kokkulepitud,

et noortele eriti pole mõtet sellist arusaamatut teoreetilist juttu rääkida, siis seda oli ikkagi liiga palju ja lõbus noortesõbralik powerpoint jäi esitlemata. Üldiselt jään siiski rahule, antud materjale saan kasutada ka muudes ainetes ja vaade noorte mõttemaailmasse oli kindlasti värskendav.

Jelena Turbina

Sissejuhatus

Osaesin antud ELU projektis, kuna teema pakkus suurt huvi ja polnud otseselt minu õpingutega seotud, seega oli soov selline väike väljakutse endale teha. Soovisin samal ajal arendada oma meeskonnatöö ja praktilise uurimistöö oskusi. Lootsin, et projekt aitab mul paremini mõista Eesti omavalitsuste süsteemi ning demokraatliku kodaniku pädevusi, samuti parandada oma analüüsi- ja kirjutamisoskusi.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Usun, et minu panus töösse oli võrreldav teiste grupiliikmete omaga, kuid samas tunnistan, et grupijuhil ja sekretäril oli suurem vastutus ning rohkem kohustusi kui minul. Minu roll hõlmas teoreetilise osa kirjutamist ja analüüsi, samuti panustasin meeskonna eesmärkide saavutamisse. Püüdsin anda oma panuse seal, kus seda kõige rohkem vajati, ning tegin seda õigeaegselt.

Grupitöö kulges üldiselt sujuvalt, sest kõik liikmed olid motiveeritud ja pühendunud. Koostöö toimus tänu regulaarsetele kõnedele ja avatud suhtlemisele. Väljakutseid tekkis peamiselt aja planeerimise osas, kuid lahendasime need kiiresti ühiselt arutades ja kokkuleppeid sõlmides.

Meeskonnatöös ei esinenud erimeelsusi, kuna kõik olid koostöövalmid ja valmis aruteludeks. Suhtlus oli tõhus ning vajadusel kohandasime tööülesandeid, et tagada sujuv tööprotsess ja igaühe panus. Samuti võtsime arvesse juhendaja kommentaare ja soovitusi, mis aitasid parandada töö kvaliteeti ja hoidsid meid õiges suunas liikumas. See ühtne lähenemine tagas projekti edukalt lõpule viimise.

Isiklik areng

Projekti käigus omandasin paremad oskused aja planeerimises ja meeskonnatöös. Lisaks andis see kogemus mulle enesekindlust esinemisel ja oma ideede väljendamises. Kõige väärtuslikumaks pean meeskonnatöö kogemust, kus avatud suhtlemine ja üksteise toetamine aitasid saavutada häid tulemusi. Suurimaks väljakutseks oli alguses aja planeerimine, kuid edaspidi püüan keerukamate ülesannetega varem alustada.

Kokkuvõte

Olen antud projektiga väga rahul. See andis mulle uusi teadmisi ja uusi oskusi, mida teisest kohast ma poleks saanud. Olen nüüd enesekindlam, kui tuleb vajadus esineda. Oman nüüd ise teadmisi demokraatia ja vastutustundliku kodaniku rollist. Olen tänulik enda grupi liikmetele ja ELU projekti juhendajatele. Kõik, kellega koostööd tein, olid väga avatud ja tulemustele orienteeritud.

Kamilla Zazõkina

Sissejuhatus

Usun, et demokraatia toimimise mõistmine ja sellele kaasaaitamine on üks tähtsamaid oskusi, mida tänapäeval vajame. Teiseks, projekt pakkus suurepärase võimaluse teha koostööd mitmekesise meeskonnaga, kus on inimesi erinevatelt erialadelt, mis kindlasti rikastab õppimisprotsessi. Ootas, et saan praktiliselt rakendada teoreetilisi teadmisi, mida olen oma õpingute jooksul omandanud, ja teha koostööd erinevate institutsioonide ja kogukondade esindajatega. Minu jaoks oli oluline, et projektis oleks ka palju praktilisi tegevusi, kus saaksin osaleda ja õppida mitte ainult teooriat, vaid ka reaalseid oskusi demokraatliku ühiskonna liige olemiseks

Meeskond

Meeskond jagas ülesandeid omavahel väga tõhusalt ja vastavalt iga liikme tugevustele. Kui tegemist oli kirjalike ülesannetega, jagasime tööde jaotuse üksteise vahel, et igaüks saaks oma valdkonnas panustada. Näiteks, kui tuli koostada erinevaid aruandeid või ettepanekuid, siis jagasime need osadeks ja igaüks vastutas oma osa eest. Lisaks täiendasime pidevalt üksteist, andes tagasisidet ja arutades erinevaid ideid, et lõpptulemus oleks terviklik ja kvaliteetne. Kõik liikmed olid avatud aruteludele ja valmis tegema muudatusi, et muuta tekstid

selgemaks ja sisukamaks. See tihe koostöö ja üksteise täiendamine aitas tagada, et igal ülesandel oli ühine, harmooniline ja professionaalne tulem, mis täitis projekti eesmärgi.

Isiklik areng

Projekti käigus õppisin palju, nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt. Esiteks sain süvitsi mineva arusaama demokraatia toimimisest ja kodanikuõigustest, aga samuti ka sellest, kuidas erinevad institutsioonid ja organisatsioonid teevad koostööd ühiskonna arenguks. Üks olulisemaid õpitunde oli see, kui tähtis on mõista oma rolli kodanikuna ning kuidas me kõik saame oma tegevustega mõjutada demokraatlikku protsessi.

Kõige olulisem kogemus oli meeskonnatöö. Oli suur väärtus, et igaüks sai tuua oma spetsiifilised oskused ja teadmised, ning see rikastas meie tööprotsessi. Kõige rohkem õppisin koostööd ja suhtlemist praktikas – kuidas jagada ülesandeid, teha koostööd erinevate osapooltega ja leida lahendusi, kui tekivad vastuolud.

Võitude osas võib öelda, et kõige suurem saavutus oli see, et suutsime projekti ellu viia, hoolimata erinevatest väljakutsetest ja ajapiirangutest. Meeskond töötas hästi kokku, ja lõpptulemus oli rahuldav. Lisaks meeldis mulle, et kõik meeskonnaliikmed panustasid võrdselt ja pidasid kinni kokkulepetest.

Tulevikus võtaksin rohkem aega ülesannete planeerimiseks ja täpsemaks ajakava koostamiseks, et vältida kiirustamist. Samuti panustaksin veelgi rohkem tagasiside andmisse ja üksteise töö täiendamisse juba projekti algfaasis, et lõpptulemus oleks veelgi parem.

Kokkuvõte

Projekti lõppedes tunnen suurt rahulolu ja uhkust selle üle, mida oleme meeskonnaga saavutanud. Olen tänulik, et sain osa sellisest väärtuslikust kogemusest, mis andis mulle mitte ainult uusi teadmisi, vaid ka praktilisi oskusi demokraatlikus kodanikuks olemiseks. Mul on hea meel, et sain teha koostööd inimestega erinevatelt erialadelt ja panustada projekti õnnestumisse. See kogemus on mind õpetanud, kui oluline on koostöö, avatus ja empaatia teiste inimeste suhtes. Olen kindel, et see projekt on arendanud minu analüüsi-, suhtlemis- ja meeskonnatööoskusi, mis on väärtuslikud igasugustes tulevastes ülesannetes.

Tulevikuks kaasa võtan selgema arusaama oma rollist ühiskonnas ja kodanikuna osalemise olulisusest. Samuti hindan rohkem igapäevase demokraatia töökorraldust ja võimet teha koostööd erinevate huvigruppidega. Õppisin, et igal inimesel on oma osa demokraatia toimimises, ning et meie kõikide aktiivne osalus on vajalik, et ühiskond toimiks õiglaselt ja tasakaalustatult. Kokkuvõttes oli see projekt väga õpetlik ja inspireeriv kogemus, mille väärtus jääb minuga ka edaspidi.

Jürgen Lankei

Sissejuhatus

Ma liitusin selle projektiga, sest minu soov oli midagi reaalselt noorte hüvanguks ära teha. Ma ootasin väljakutseid ja olin valmis nendeks, samas ei teadnud, milleks valmis pean olema. Ma ootasin, et sellel teel, kus meeskonnatöö on võtme asi, jõuame mingile arusaamale, millised teadmised noortel demokraatias on, kas nad saavad neid kuskil praktiseerida, millist rolli täidab selles kool ning kui harilikuks peetakse dialoogi KOVi või riigi esindajatega. Ma ei ole sellist üle ülikoolilist projekti enne teinud, mis tekitas mulle samuti huvi, et kuidas eri erialad saavad koostöös ühte projekti reaaliseerida.

Meeskonnatöö

Meeskonnas jaotasime ülesanded võrdselt. Meil ei tekkinud vastuolusid ning töö oli pigem sujuv ja suhteliselt konkretiseeritud. Kuna igal liikmel oli meeskonnas oma roll, siis igaüks seisis selle eest, et töö oleks tehtud. Samas saab öelda, et meil oli väga toetav meeskond, kus vajadusel täiendati üksteist ning ei jäetud üksi oma ülesandega. Kui oli vaja abi, siis seda anti. Meie grupidünaamika oli selline, sest saime aru, et me kõik vastutame selle eest ning ei olnud mingit jauramist. Sihid olid selged ja juhised konkreetsed.

Isiklik areng

Isikliku arengu perspektiivist tundsin, et minu analüüsivõime on paranenud. Analüüsida õppekava või haridusega seotud seadusandlust oli minu jaoks esmakordne ning suhteliselt keeruline. See projekt andis arusaama, et demokraatia ja selle käsitlemine peaks olema ühiskonna südameasi ning seda saaks teha samuti koolis. Minu jaoks oli huvitav, mis noorte arust poliitika on ning kuidas saavad nemad olla osa osalusdemokraatiast.

Teine asi, mis mind kindlasti arendas oli erialade vaheline koostöö. Eri vaatepunktid mingitele küsimustele lisasid erinevaid argumente ning lisasid huvitavaid perspektiive. Selle projekti haakuvus Riigiteaduste õppekavaga on ilmne, poliitika kujundamine ja institutsioonid ning nende vaheline ülesannete jaotus pani suhteliselt kindla pildi kokku, kui palju saame teha ja

oleme võimelised tegema selleks, et tulevased noored saaksid aru, mis võimalused neil on selleks, et midagi ära teha.

Võidud- Kõige suurem võit on see, et me reaalselt tegime midagi ära, mitte ei pannud paberile ilusaid sõnu, vaid kaardistasime olukorra päriselt. Teine oluline võit oli minu jaoks see, et meil ei tekkinud mingeid kääre ja suutsime tiimina koos tegutseda, ilma eriliste probleemideta.

Raskused

Siin saab välja tuua selle, et töömaht oli väga suur ja kohtumiste arv ei olnud selle arvelt väiksem.

Kokkuvõte

Projekti lõpetan hea tundega, kuigi oli väljakutseid ja tõkkeid, mis teataval määral pidurdasid sujuvust, siis need said ületatud. Ma võtan kaasa teadmise, et mitmekesisus rikastab, sellega väidan, et tuleb olla ka tulevikus valmis selleks, et erialade vahelist koostööd teha, selles on minu jaoks huvitav punkt. Saime kõik vajalikud vastused oma juhendajalt kätte ja selles osas mul pretensioone ei ole. Küll aga võiks uuesti läbi mõelda, kas seesugune võrdlemisi tiheda intervalliga kohtumine on vajalik või saaks teha harvema sammuga.

Rühm 2

Kadi Tiitsen

Sissejuhatus

Liitusin projektiga, sest usun, et igaühel on vastutus panustada demokraatlike väärtuste edendamisse, ja mina soovin seda teha läbi hariduse ja noorte kaasamise. Ootas võimalust viia oma teadmised ühiskonnaõpetuse valdkonnast ellu praktilisel moel, et aidata noortel mõista ja väärtustada oma rolli ühiskonnas. Samuti lootsin, et projekt annab mulle võimaluse areneda nii inimesena kui tulevase õpetajana, pakkudes koostöökogemusi ja inspiratsiooni, kuidas veelgi paremini noori ühiskondlikku ellu kaasata.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Rolliks oli mul rühmajuht, mis tähendas vastutust nii tegevuste koordineerimise kui ka ühtse ja toetava tööõhkkonna loomise eest. Mul vedas meeletult grupiliikmetega – kõik olid vastutustundlikud ja andsid hindamatu panuse projekti edukusse. Tänu sellele sujus meie koostöö suurepäraselt: kõik ülesanded said tehtud õigeaegselt ja suhtlemine oli sõbralik, toetav ning konstruktiivne.

Vastuolusid meeskonnas ei tekkinud, mis on suuresti meie hästi toimiva tööjaotuse ja vastastikuse austuse tulemus. Jagasime ülesanded paaridesse, et kõik saaksid keskenduda oma tugevustele, ja koondasime tulemused grupina kokku. See lähenemine võimaldas kõigil olla kaasatud ja nähtav, ilma et keegi oleks ülekoormatud.

Juhendajate ja kaasjuhendajate panus oli samuti väga oluline. Nende professionaalne ja inspireeriv tugi aitas meil hoida fookust, leida uusi vaatenurki ja lahendada võimalikke keerukusi juba eos. Juhendajate oskus suunata ning pakkuda konstruktiivset tagasisidet lisas kindlustunnet, et liigume õiges suunas.

Isiklik areng

Projekti käigus õppisin koostama detailseid ajakavasid ja tegevuskavasid, mis arendasid minu planeerimis- ja organiseerimisoskusi. See kogemus avas minus huvi ja soovi ka edaspidi sarnastesse ülesannetesse panustada. Kõige olulisemaks kogemuseks oli aga minu esinemisjulguse areng – varasemalt olen tundnud end mugavamalt klassi ees, kuid ülikooli kontekstis olen pigem tagasihoidlik. Projekti käigus sain sellest hirmust üle ja tunnen end esinemistel enesekindlamana.

Raskusteks oli suur töömaht, kuna igas projektifaasis tuli teha põhjalikku ettevalmistust. Eriti keeruline oli arvestada tegevuskava koostamisel erinevate võimalike olukordadega, näiteks kuidas käituda, kui aruteludes on passiivsus või õpilased ei osale aktiivselt. Siiski oli meie suurim töövõit just see, et olime kõik need võimalused ette näinud ja tänu sellele sujus kõik plaanipäraselt.

Tulevikus muudaksin seda, et tutvuksin kohe projekti alguses põhjalikumalt ELU projektiga seotud materjalidega. Nii saaksime paremini planeerida erinevaid etappe ja vältida ootamatuid ülesandeid või ajamahukaid olukordi.

Kokkuvõte

Lõpetan projekti positiivsete tunnetega – tunnen rahulolu ja uhkust nii enda kui ka kogu meeskonna panuse üle. Projekt andis mulle uusi oskusi, enesekindlust ja kindlustunnet, et suudan edukalt hakkama saada nii juhtimise kui ka koostööga erinevates kontekstides.

Tulevikuks võtan kaasa esinemisjulguse, parema oskuse koostada detailseid tegevuskavasid ja ajakavasid ning teadmise, kui oluline on arvestada erinevate võimalike olukordadega. Samuti väärtustan senisest enam meeskonnatöö jõudu ja hästi toimiva grupidünaamika mõju projekti edule.

Juhendajad olid professionaalsed, toetavad ja inspireerivad, nende panus aitas meie projekti edukalt ellu viia. Soovitusena võiks edaspidi pakkuda projekti alguses rohkem suuniseid ja juhiseid, et tudengid mõistaksid selgemalt kõiki etappe ja ülesandeid juba algusest peale. Samuti võiks kaaluda väiksemat töökoormust algusfaasis, et tudengitel oleks rohkem aega sisse elada ja projektietappe süsteemselt planeerida.

Tuule Elise Riispap

Sissejuhatus

Liitusin projektiga, sest eelkõige on see seotud minu eriala valdkonnaga ning soovisin endale meelepärasel teemal praktiliselt kaasa lüüa. Kuigi olen kuulnud, et ELU-projektid võivad väga kaootilised olla, kuna vaja on teha tiimitööd erinevate inimestega erinevatelt erialadelt, siis tundsin, et meie projekti meeskonna liikmed olid olenemata erinevatest erialadest sarnaste arusaamadega, seega kulges projekt oodatust sujuvamalt.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Olin grupi tavalige, st ei kandnud juhtivat rolli, kuid panustasin projekti õigeaegselt vajalike ülesannete tegemisega ning osalesin järjepidevalt nii kogu projekti kohtumistel kui ka väiksematel meeskonnakohtumistel, et olla kursis senise tagasisidega ja järgnevate tegevustega. Meie meeskonnatöö oli üsna sujuv, usun, et sellele aitas kaasa see, et grupil oli konkreetne meeskonnasisene juht tudengite seast, kes mõistis oma rolli ning koordineeris mitmeid tegevusi. Vastuolusid meeskonnas ei tekkinud ja koostöö oli väga hea. Arvan, et selles

mängis olulist osa meie tööjaotus. Kokku oli meid kuus ja jagunesime omavahel paaridesse ning spetsiifilisemaid ülesandeid tegime paarides, et hiljem need kogu meeskonnale esitada ja seejärel teistele ELU-projekti osalistele ja juhendajatele.

Isiklik areng

Ülikooli astudes tundusid hirmutavad intervjuud andmete kogumiseks. Selle projektiga mõistsin, et ettevalmistatud intervjuu küsimused ja eelnevalt intervjuueeritavatega kohtumise läbirääkimine ei ole midagi hirmsat ja piisav ettevalmistus, mida me selles projektis tegime, tagavad suure tõenäosusega intervjuu õnnestumise. Kuigi projekt oli üsnagi mahukas, saime kõik vajalikud osad õigeaegselt esitatud ega pidanud tundma muret, et midagi jääb tegemata, kuna seadsime varakult tähtjad ja jagasime ülesanded konkreetselt ära.

Kokkuvõte

Saime kõik projekti eesmärgid täidetud ja koostöö sujus, seega lõpetame projekti positiivsel noodil. Projekti käigus mõistsin kui oluline roll on heal meeskonna juhil ning võtan selle teadmise tulevikuks endaga kaasa. Tunnustan meie projekti juhendajad selle eest, et mõistes projekti käigus selle mahukust, oldi valmis tegema väikseid muudatusi.

Meliina Moppel

Sissejuhatus

Liitusin projektiga, sest kodanikuühiskonna ja demokraatia sügavam mõistmine on oluline nii minu õpingute kui ka isikliku arengu jaoks. Riigiteaduste tudengina nägin selles võimalust rakendada oma teadmisi praktikas, saada väärtuslikku kogemust ja panustada aktiivselt aruteludesse, mis puudutavad demokraatia ja kodanikuühiskonna toimimist.

Ootasin, et projekt aitab mul süvendada teadmisi Eesti omavalitsuste süsteemist ja kodaniku pädevustest, arendada analüüsi- ja meeskonnatööoskusi ning mõista paremini oma rolli demokraatlikus ühiskonnas.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Mul oli grupis nõ tavaliiikme roll, kuid see-eest oli see aktiivne ja mitmekülgne. Toetasin grupi tööd nii teoreetilise osa koostamisel kui ka analüüside tegemisel, osaledes seejuures kõikidel kohtumistel ja aruteludel.

Grupidünaamika oli väga hea - koostöö oli tõhus ja hästi organiseeritud. Kindlasti tuleb siinkohal ka esile tõsta meie suurepärase grupijuhti, kes kõike seda vapralt ja taktitundeliselt juhtis. Jaotasime grupi juba alguses kahesteks paarideks, et tööjaotust paremini jagada. Selline lahendus oli meie jaoks loomulik ning töötas hästi, sest kõik meeskonnaliikmed olid motiveeritud ja vastutustundlikud. Leian, et regulaarne suhtlus, selge tööjaotus ja omavaheline usaldus soodustasid meie meeskonnatööd ning võimaldasid meil suurte erimeelsusteta ühise eesmärgi nimel töötada. Lisaks mängis olulist rolli meie grupi lai interdistsiplinaarne taust - igaühel olid erinevad tugevused. Hindan nii enda kui ka teiste grupiliikmete panust äärmiselt positiivselt.

Isiklik areng

Omandasin projekti käigus peamiselt praktilisi oskusi nagu analüüsimeetodite kasutamine, meeskonnatöö ja selle koordineerimine ning struktureeritud probleemilahendus. Kõige väärtuslikuma kogemuse andis kindlasti kooli- ja omavalitsuse külastuse ettevalmistamine ning ka selle läbiviimine. See protsess andis võimaluse rakendada praktiliselt projektis õpitut, arendada organiseerimisoskusi ning süvendada suhtlemisoskust erinevate osapooltega.

Projekti üheks suurimaks raskuseks võib kindlasti pidada selle mahtu, millega oli kohati keeruline toime tulla. Seetõttu oleks oluline tulevikus juba varem projekti tausta ja eesmärkidega süvendatumalt tutvuda ning võibolla see ka enda jaoks paremini mõtestada. Suurimad võidud olid meeskonna ühtsuse ja efektiivsuse säilitamine ning projekti eesmärkide täitmine õigeaegselt ja edukalt.

Kokkuvõte

Lõpetan antud projekti positiivsetel ja rahulolevatel toonidel, sest minu arvates täitsime hästi eesmärgi ning ma olen oma grupile tänulik. Lahkun projektist kindlasti suurema teadlikkuse ja enesekindlusega nii kodanikuühiskonna teemadel kui ka meeskonnatöös. Võtan endaga kaasa kogemuse, kuidas rakendada efektiivselt analüüsi- ja organiseerimisoskust ning kinnitusega, et suhtlus, usaldus ja selge tööjaotus on edukaks meeskonnatööks hädavajalikud. ELU

kursuse juhendajatele ja arendajatele soovitan tulevikus projekti eesmäärke ja mahtu selgemalt juba algfaasis mõtestada, et vältida edasisi erimeelsusi ja osalejaid paremini ette valmistada. Samas tunnustan pidevat tagasisidestamist, mida nii grupijuhid kui koordinaatorid pidevalt andsid, ja vastutulelikkust, kui seda vaja oli.

Jana Aal

Sissejuhatus

Liitusin ELU projektiga, sest projekti teema oli minu jaoks väga huvitav ja seotud minu õpingutega. Samuti soovisin arendada oma oskusi meeskonnatöös ning praktilises uurimistöös. Ootasin, et projekt annab võimaluse õppida rohkem Eesti omavalitsuste süsteemist ja demokraatliku kodaniku pädevustest, samuti arendada oma analüüsi- ja kirjutamisoskusi.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Minu roll meeskonnas oli toetav ja aktiivne. Olin rühmaliige, kes osales rühma kohtumistel, ajurünnakutel ja ettevalmistustöös. Andsin oma panuse teoreetilise osa kirjutamisse, ideede arendamisse ja analüüsimisse ning aitasin kaasa meeskonna eesmärkide saavutamisele. Püüdsin panustada sinna, kus minu abi oli kõige vajalikum ja õigel ajal.

Grupitöö sujus üldiselt hästi, kuna kõik liikmed olid motiveeritud ja pühendunud. Algselt määrasime igaühele selged vastutusvaldkonnad ning töötasime meeskonna siseselt paarides, mis osutus väga tõhusaks. Paarides töötamine võimaldas ideid kiiremini arutada ja ülesandeid jagada, mis aitas kaasa meie eesmärkide saavutamisele. Meie koostöö toimus tänu regulaarsetele koosolekutele ja avatud suhtlusele. Väljakutseid esines näiteks ajaplaneerimises ja tööjaotuses, kuid lahendasime need kiiresti läbi arutelu ja ühiste otsuste.

Meeskonnatöös ei esinenud vastuolusid, kuna kõik liikmed olid koostöövalmid ja avatud aruteludele. Suhtlus toimus hästi ning vajadusel kohandasime tööülesandeid, et tagada kõigi panus ja töö sujuvus. Lisaks arvestasime alati juhendaja kommentaare ja soovitusi, mis aitasid

meie töö kvaliteeti parandada ja hoidsid meid õigel kursil. See tagas ühtse ja ladusa tööprotsessi ning toetas projekti edukat lõpuleviimist.

Isiklik areng

Projekti käigus õppisin paremini planeerima ja meeskonnas koostööd tegema. Samuti andis projekt mulle julgust esinemiseks ja oma ideede enesekindlaks väljendamiseks. Kõige olulisem kogemus oli meeskonnatöö, kus avatud suhtlus ja üksteise toetamine aitasid saavutada häid tulemusi. Raskuseks oli alguses ajaplaneerimine. Tulevikus alustaksin keerulisemate ülesannetega varem.

Kokkuvõte

Projekti lõpetan rahulolu ja tänulikkusega, kuna see pakkus uusi teadmisi ja väärtuslikke kogemusi. Võtan tulevikuks kaasa paremad meeskonnatöö oskused, suurema enesekindluse esinemisel ning praktilised teadmised demokraatia ja vastutustundliku kodaniku rollist. ELU projekti juhendajatele annaksin kõrge hinnangu, kuna nende juhendamine ja tagasiside toetasid meie tööprotsessi ja eesmärkide saavutamist.

Mike Lehis

Sissejuhatus

ELU Projektiga liitusin, kuna see oli prima facie kõige huvitavam ja siduvam õigusteadusega. Ootusteks oli anda panus kodanikuühiskonna aktuaalsusele, ammutada esmakordseid kogemusi nii suure projekti pinnalt, eelkõige meeskonnatöö ja esinemistega ning täiendada enda juura alaseid teadmisi.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Olin rühmajuhi abi rollis, mis hõlmas toetavat funktsiooni rühmajuhile tema kohustuste täitmisel - lisaks pidin alati olema valmis juhtiva rolli üle võtma. Tiimitöö oli algusest peale nii koherentne ja kõik osalejad ääretult proaktiivsed, siis ei tundnud vajadust mikromanageerimiseks vaid kõik toimis meeskonna siseselt konsensuslikult rühmajuhi ja grupi juhendaja kommunikatsiooniga taustal.

Isiklik areng

Projekti käigus õppisin oma aega paremini planeerima, kõike oli vaja teha: kooli, töö, praktika ja hobide kõrvalt. Lisaks läbi esinemiste sain rohkem enesekindlust ja tagasisidet mida tulevikus paremini teha. Järgnevates projektides kindlasti

Kokkuvõte

Projekti lõpetan suure uhkustundega, nii enda kui kõigi üle kes otsustasid osaleda ELU projektis - tehtud töö ja saavutatud tulemused tõid eduka projekti ning sisemise rahulolu. Tulevikuks võtan kaasa uued teadmised, mõistmise kuidas aega paremini juhtida, tiimitöö arendamise keerulistes olukordades ja võime paremini kohaneda muutuvate oludega. ELU kursuse juhendajatele/arendajatele jääb üle vaid kiidusõnu jagada - arvestades kui teenekate indiviididega on tegu, kes kõik on oma ala vaieldamatud tipp spetsialistid, oli nende koostöö omavahel ja projekti juhtimine selliselt sooritatud, et tudengid suutsid seda ka hoomata ja tunda igakülgset tuge, mis oli muljetavaldav.

Jaan Oskar Tuha

Sissejuhatus

Liitusin, kuna teema tundus päevakajaline ning mul oli soov konstruktiivselt arutleda, põhjendada ning ka teistelt saada arvamusi, miks on oluline kodanikul osaleda kodanikuühiskonna tegevustes demokraatliku kodanikuna, osates tasakaalustada tulemuslikkust, enesetõhusust ja uuenduslikkust ilma, et kaoks ära isikuvabaduse tunne. Koostöös teiste liikmete ning ka kolmandate isikutega oli ka võimalik arutada erinevate demokraatia (ka sellega kaasnevate puuduste) eetiliste vaatenurkade üle ja hinnata teabe usaldusväärsust meie infoühiskonna üleküllastunud foruumis. Soovisin ka osaleda praktilistes tegevustes, mis seonduvad demokraatliku riigi ja kodanikuühiskonna toimimise ja arenguga ning läbi selle ka paremini mõista, mida saaks teha teisiti või mida kindlasti ei tohiks muuta. Praktilise tegevusena sain käia nii Rakvere Eragümnaasiumis kui ka Rakvere kohalikus omavalitsuses.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Minu panus projekti oli õigusvaldkonnaga seotud probleemide/küsimuste analüüs ning aktiivne töö kõikide muude teemadega (nii kirjaliku osa koostamisel, esitluste esitlemisel kui ka tulemustest järelduste tegemisel). Grupidünaamika oli tasakaalus ning tänu heale koostööle hõõrumisi ei tekkinud, kuna iga liige oli võimeline oma seisukohti põhjendama ning oldi valmis ka tegema kompromisse. Kõik mõtlesid kaasa ning see aitas kindlasti muuta töö tegemist sujuvamaks ja kvaliteetsemaks. Isiklikult kiidan igat meeskonnaliiget ja tänan neid nende meeldiva koostöö eest. Loodan, et nad on ka edaspidi sama ettevõtlikud.

Isiklik areng

Mina õppisin antud projekti käigus, kuidas tutvustada inimestele teemat, millega nad puutuvad igapäevaselt kokku, kuid mille tegelik sisu võib neile tunduda kaugel. Tänu sellisele väljakutsele sain harjutada nii akadeemiliste tekstide lihtsustamist kui ka avaliku ürituse korraldamist. Kõige olulisem oli minu jaoks hea koostöö arendamine, kuna ilma hea meeskonnata ei oleks me suutnud sellist tulemust saavutada. Antud kogemuse põhjal ei muudaks ma tulevikus mitte midagi.

Kokkuvõte

Olen rahul, et valisin sellise väljakutse ning ei läinud kergema vastupanu teed. Võtan kindlasti kaasa oskuse uute inimestega koostööd arendada ning kuidas paremini selgitada võõrast teemat isikule, kellel puudub antud valdkonnast ülevaade. Juhendajad olid toredad ning ka nende töö tegemist takistas tegelikult meie lühike ajavahemik, mis meile on antud ELU projekti läbiviimiseks. Seetõttu ei saa ka juhendajatele mitte midagi ette heita.

Rühm 3

Joonatan Peeter Toompuu

Sissejuhatus

Liitusin projektiga, kuna see seostus kõige rohkem minu erialaga, õigusteadusega. Kuigi mul polnud tugevat huvi projektiga liitumise vastu, oli minu eesmärk läbida ELU aine. Samas ootasid projektist võimalust tutvuda päevakajaliste demokraatliku ühiskonna teemade, probleemide ja ideedega.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Minu roll meeskonnas hõlmas materjalide ja dokumentide analüüsimist, muudatuste väljapakkumist ning isiklike ülesannete täitmist. Meie tiimis valitses paindlik ja lugupidav õhkkond nii aja, töökoormuse kui ka oskuste osas. Rühmatöö käigus jagasime ülesanded detailselt omavahel ära ning kõik lahkarvamused lahendasime konsensuse või enamuse arvamuse teel. Ei saa öelda, et grupidünaamika oli kogu aeg ideaalselt tasakaalus, kuna keskendusime peamiselt oma ärajaotatud ülesannete täitmisele ning kiireloomulised probleemid ja ülesanded lahendas rühmajuht, kaasates vajadusel tiimiliikmeid, kes olid parasjagu saadaval.

Hindan oma panust grupitöösse keskmiselt, kuna töö, erialainete ja isiklike hobide kõrvalt oli mul selle projektiga tegelemiseks piiratud aeg. Õnneks said kõik ülesanded siiski täidetud, ja midagi ei jäänud tegemata ega poolikuks.

Isiklik areng

Projekti käigus omandasin paremad ajaplaneerimise oskused, täiustasin esinemisoskust ja õppisin inimesi intervjuerima ning nende vastuseid analüüsima. Kõige olulisem kogemus oli minu jaoks inimeste intervjuerimine, nende arvamuste, vaadete ja teadmiste analüüsimine ning lisamine projekti eesmärki. Samuti kolleegidega koostöö arendamine.

Võiduks loen ma kõike, mida projekti käigus õppisin ning tutvusi ja kogemusi, mida ma projekti käigus omandasin. Raskusi tekkis aja leidmisega projektiga tegelemiseks, kuna hindasin valesti projekti mahtu, kuigi ülesanded ise ei olnud keerulised. Tulevikus pean sarnase projektiga liitumisel arvestama realistlikumalt ajakulu ja ülesannete mahuga, et saaksin projekti enda ettekujutatud suurusel panustada.

Kokkuvõte

Tunnen, et minu panus sellesse projekti ei olnud nii suur, kui oleksin soovinud, kuid olen siiski tänulik võimaluse eest selles osaleda ja sellest õppida. Tulevikuks võtan kaasa väärtuslikud teadmised ja arvamused, mida jagasid juhendajad, õpetajad ja kaasatud noored, samuti oskused, mida projekti käigus õppisin ja arendasin. ELU projekti juhendajatele annan kõrge hinnangu – nende tagasiside ja vastutulelikkus olid suurepäraseks. Siiski leian, et projekti algfaasis ei olnud selgelt kommu­ni­keeritud projekti tegelikku mahtu, mis oleks aidanud paremini ette valmistada.

Joosep Mägi

Sissejuhatus

Soovisin liituda projektiga, sest pean väga oluliseks noorte aktiivset osalust demokraatlikus ühiskonnas. Just sellisel moel on demokraatia jätkusuutlik, sest noored inimesed toovad endaga kaasa uusi ideid ja erinevaid vaatenurki, mis peegeldavad muutuvat ühiskonda. Keskkoolis õppides tundsin, et ühiskonda puudutavaid teemasid käsitletakse õppeainetes vähe ning seda tuleks palju rohkem teha. Projekti üheks väljundiks oli arutelude korraldamine kolmandas kooliastmes, mis mind selle projekti juures kõige rohkem kõnetas. Minu ootus projektile oli noortes huvi tekitamine demokraatia toimimise vastu. Tundsin, et projekti väljundid võimaldavad mul anda panus noorte osakaalu kasvu suurendamiseks demokraatlikes protsessides.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Täitsin rühmas rühmajuhi rolli, kelle ülesandeks oli koordineerida tööprotsessi, vastutada sise- ja väliskommunikatsiooni eest, jälgida ajakava ning tagada, et kõik rühma liikmed töötaksid ühise eesmärgi nimel. Olen tänulik kõigile rühma liikmetele, kes andsid projekti tegevusse hindamatu panuse. Kõik ülesanded said tehtud õigeaegselt ning rühmas valitsenud grupidünaamika oli suurepäraseks, kus rühmalii­kmed suhtlesid teineteisega sõbralikult ning toetavalt. Sõbralik keskkond kujunes välja, sest kokku said erinevate erialade üliõpilased, kellega oli meeldiv suhelda ka teistel teemadel. Ülesannete puhul leppisime kokku rollid, mida igaüks täitma pidi. Rühm lahendas erinevaid ülesandeid nii individuaalselt kui ka paarides.

Individuaalselt lahendati teoreetilisi ülesandeid ning praktilisi tegevusi viidi läbi paarides. Rühmas tekkinud küsimuste korral leiti lahendused arutelude käigus.

Isiklik areng

Kõige olulisemaks kogemuseks pean seda, et projekti ajal kasvas minu esinemisjulgeus. Samuti õpetas projekt kommunikatsiooni tähtsust, sest selles peitub nii palju erinevaid detaile, millega tuleb arvestada erinevates olukordades. Toimiv kommunikatsioon on kõige alus, et projekt jõuaks sihile. Kõige väärtuslikuma kogemuse andis kindlasti kooli- ja omavalitsuse külastuse ettevalmistamine ning ka selle läbiviimine. See protsess andis võimaluse suhelda kooli esindajate ning õpilastega, mis aitas näha nende vaadet kodanikuhariduse korraldusele. Raskus oli projekti juures kindlasti töömaht, kus erinevates etappides tuli valmistuda ette põhjalikult. Projekti suurimateks võitudeks saab pidada uute tutvuste loomist ning projekti valmimist.

Kokkuvõte

Projekti võtan kokku positiivselt, sest jõudsime rühmaga eesmärgini, mille projekti alguses ühiselt seadsime. Olen uhke enda rühma üle, kes aitasid projekti edukalt lõpuni viia. Juhendajad ja kaasjuhendaja olid professionaalsed ning toetavad, kelle panus aitas projekti edukalt ellu viia. Tuleviku mõistes võtan projektist kaasa kogemuse, kuidas juhtida ning koordineerida tööprotsessi. Soovitusena saab välja tuua, et projekti alguses tuleks anda rohkem juhiseid ning suuniseid, et tudengid mõistaksid erinevaid etappe ja ülesandeid algusest peale. Kindlasti peab välja tooma, et õpilased ja juhendajad peavad olema kursis nii enda projekti kui ka ELU projekti üleüldiste kohustuste ja ülesannetega, mis tuleks kokku siduda üheks tervikuks.

Roland Raidma

Sissejuhatus

Liitusin, sest projekt oli valikutest kõige rohkem seotud minu erialaga. Soovisin osaleda praktilistes tegevustes, mis aitavad edendada kodanikuaktiivsust, eriti omavalitsuste ja

valimiste kontekstis. Lisaks oli oluline läbida ELU aine, et saada vajalikud ainepunktid ülikooli lõpetamiseks.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Täitsin meeskonna asejuhi rolli, mille eesmärk oli toetada rühmajuhti ülesannete jagamisel ja nende täitmisel. Grupis valitses hea õhkkond, kuid vahel venis protsess, kuna kõigil oli ülikooli kõrvalt palju muid kohustusi. Lõppkokkuvõttes saavutati kõik eesmärgid.

Hindan oma panust positiivselt, kuna suutsime projekti edukalt ellu viia ja kõik eesmärgid täita. Kõik meeskonnaliikmed andsid oma erialaste oskuste ja ideedega tugeva panuse.

Isiklik areng

Üks kõige olulisemaid õppetunde oli, kuidas luua sildu eri osapoolte vahel – riigi, kohalike omavalitsuste, ülikoolide ja teiste institutsioonide vahel. Oluline oli ka kogemuste vahetus teiste üliõpilaste ja ekspertidega. Suurimaks võiduks oli kooli külastamine, kus toimusid edukad arutelud nii õpilaste kui õpetajatega. Samuti sain väärtuslikke teadmisi valimisprotsessidest, kohaliku tasandi otsustusprotsessidest ja kodanikuõiguste tähtsusest, mis suurendas minu arusaama sellest, kuidas iga inimene saab olla osa ühiskonna arengust.

Kokkuvõte

Lõpetan projekti positiivsete tunnetega, olles saanud väärtuslikke teadmisi ja praktilisi kogemusi, mis aitavad mõista iga inimese panuse tähtsust demokraatlikus ühiskonnas.

Annan projekti juhendajatele kõrge hinnangu, kuna nad pakkusid struktureeritud ja inspireeriva keskkonna, kus osalejad arendasid oma oskusi. Samuti suutsid nad kaasata erinevaid osapooli ja luua väärtuslikke koostöövõimalusi.

Victoria Gorbunova

Sissejuhatus

Liitusin projektiga, sest see on seotud minu erialaga haldus- ja ärikorraldus ning pakub võimalust mõista, kuidas demokraatlikud väärtused ja kodanikuaktiivsus arenevad

haridussüsteemi kaudu. Projekt tundus suurepärase võimaluse rakendada õpinguid praktikas ja arendada oma teadmisi vastutustundliku kodaniku pädevuste arendamise valdkonnas. Ootasin, et projekt annab mulle praktilise kogemuse töötamisel meeskonnas ja võimaldab süveneda demokraatia ja kodanikuhariduse teemadesse. Samuti lootsin, et saan arendada oma uurimis- ja analüüsioskusi ning õppida rohkem haridussüsteemi rollist ühiskonna arendamisel.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Minu roll meeskonnas oli aidata koostada dokumente, mis olid seotud rühma tegevuste ja planeerimisega. Toetasin rühma, kui jaotusime ülesannete järgi, pakkudes oma abi ja ideid. Samuti osalesin materjalide ülevaatamisel ja nende sisust arusaamise hõlbustamisel. Meie grupidünaamika oli sõbralik ja toetav. Kõik meeskonnaliikmed andsid endast parima, et panustada ühiselt eesmärkide saavutamisse. Kuigi vahel tekkisid erinevad arvamused, suutsime neid lahendada arutelude kaudu ja leida kõigile sobiva lahenduse. Hindan enda panust positiivselt, püüdsin aidata seal, kus mind vajati. Samuti hindan oma meeskonnakaaslast kõrvalt, kuna nad olid pühendunud ja töötasid tulemuslikult. Selline grupidünaamika kujunes tänu avatusele ja selgele suhtlusele, mis soodustas koostööd ja vastastikust mõistmist.

Isiklik areng

Projekti käigus õppisin dokumentide koostamist ja rühmatöö korraldamist. Samuti arendasin paremat arusaama meeskonnatööst ja sellest, kuidas erinevad inimesed ühise eesmärgi nimel töötavad. Kõige olulisem kogemus oli näha, kuidas kvalitatiivseid meetodeid rakendatakse praktikas, näiteks intervjuude ja analüüside tegemisel. See andis võimaluse õppida midagi uut ja rakendada õpitud teadmisi reaalses olukorras. Raskuseks oli ajaplaneerimine, kuna projekt nõudis järjepidevust ja täpset graafikust kinnipidamist. Võiduks pean aga edukat grupitööd ja saadud praktilisi oskusi. Tulevikus panustaksin veelgi rohkem koostööprotsessi ja prooviksin planeerida tegevusi veelgi süsteemsemalt, et saavutada veelgi paremad tulemused.

Kokkuvõte

Lõpetan projekti positiivsete tunnete ja rahuloluga, kuna see pakkus mulle uusi teadmisi ja praktilisi kogemusi, mis on kasulikud minu edaspidises õppetöös ja karjääris. Olen tänulik, et sain olla osa grupist, kus koostöö ja suhtlemine olid toetavad ja tulemuslikud. Tulevikuks võtan kaasa teadmised kvalitatiivsete meetodite rakendamisest, meeskonnatööst ja dokumentide koostamise praktilistest oskustest. Samuti mõistsin, kui oluline on selge kommunikatsioon ja vastutuse jagamine grupis. ELU kursuse juhendajatele annaksin kõrge hinnangu tänu selgele juhendamisele ja toetavale suhtumisele. Soovitaksin edaspidi anda projekti alguses veelgi täpsem ülevaade tegevuskavast ja ülesannete mahust, et kõik tudengid saaksid paremini ette valmistuda. Kokkuvõttes oli see projekt väga kasulik ja arendav kogemus.

Karina Šulga

Sissejuhatus

Kuna olen 30-aastane ja haridussüsteem on minu elu jooksul palju muutunud, tundus väga huvitav osaleda projektis, mis keskendub noorte teadlikkusele demokraatia ja kohaliku omavalitsuse teemadel. Soovisin mõista, kuidas praegune haridussüsteem kujundab noorte arusaamu ühiskonnast ning millised teadmised neil on demokraatia olemusest, kohaliku omavalitsuse rollist ja nende otsuste mõjust. Eriti oluline oli minu jaoks uurida, kuidas noored mõistavad oma osalemisvõimalusi valimistel ja kui teadlikud nad on sellest, kuidas hääletamine mõjutab nende kogukonda ja tulevikku.

Projektilt ootasin mitmekülgseid kogemusi ja võimalust laiendada oma teadmisi noorte demokraatia teadlikusest. Loodan, et see annab mulle sügavama ülevaate noorte arusaamadest ja hariduse rollist nende teadlikkuse kujundamisel. Samuti ootus oli töötada erineva taustaga inimestega ja õppida neilt. Nägin projekti ka enesearengu võimalusena – arendada oma suhtlemisoskusi, ületada keelelisi väljakutseid ja saada enesekindlust noortega töötamisel.

Kokkuvõttes lootsin, et projekt aitab mul paremini mõista, kuidas noorte teadlikkust suurendada ja ühiskondlikku aktiivsust edendada, ning annab väärtusliku kogemuse, mida kasutada tulevikus nii hariduse kui ka noorte kaasamise valdkonnas.

Meeskond, rollid ja isiklik panus.

Oli väga meeldiv töötada oma grupiga, kuna sain huvitava ja mitmekülgse kogemuse. Meeskonnas olid inimesed erinevatest erialadest, mis rikastas koostööd ja avardas minu arusaama erinevatest vaatenurkadest. Meie tööülesanded olid jaotatud proportsionaalselt ja õiglaselt, mis võimaldas igal meeskonnaliikmel keskenduda oma tugevustele ja vastutada kindla osa eest projektis. Kõik täitsid oma ülesandeid pühendumusega nii projektitöö kui ka koolides toimunud tegevuste raames.

Koolides oli minu roll küsitaja, mis osutus minu jaoks suureks väljakutseks. Kuna minu emakeel on vene keel, tundsin algul suurt ärevust ja kartsin, kas suudan ülesandega hästi hakkama saada. Siiski ületasin oma hirmud ja see kogemus aitas mul arendada nii suhtlemisoskust kui ka enesekindlust eesti keeles suhtlemisel. See oli väärtuslik õppetund, mis kinnitas mulle, et isegi raskuste korral on oluline proovida ja pingutada, sest tulemus on alati kasulik ja arendav.

Isiklik areng

Projekti käigus õppisin palju uut noorte arusaamadest ja teadlikkusest demokraatia ning kohalike omavalitsuste töö kohta. Kõige olulisemaks kogemuseks oli koolides küsitluste läbiviimine, mis arendas minu enesekindlust ja suhtlemisoskust eesti keeles. Raskuseks oli minu keelebarjäär, kuid samal ajal oli see suurim võit – sain hakkama ja see andis mulle tugeva motivatsiooni edaspidi rohkem harjutada. Tulevikus planeerin paremini ettevalmistada oma rolli ja proovida rohkem harjutada küsitluste läbiviimist eesti keeles, et tunda end mugavamalt.

Kokkuvõte

Projekti lõpetan positiivsete tunnete ja rahuloluga, sest sain väärtusliku kogemuse ning avardasin oma teadmisi noorte ja demokraatia teemadel. Tulevikuks võtan kaasa enesekindluse ja oskuse töötada erinevate taustadega inimestega. ELU kursuse juhendajatele soovitaksin luua rohkem võimalusi, kus osalejad saaksid üksteist paremini tundma õppida ja

enne projekti algust rohkem juhiseid rollide ja tööjaotuse kohta. Üldiselt oli see väärtuslik kogemus, mida soovitan ka teistele.

Kristjan Jaak Kangur

Sissejuhatus

Liitusin projektiga, kuna olin üks inimestest, kellelt tuli algidee ning soovisin seda ideed ellu viia. Kuna mu üleüldine eesmärk on tõsta noorte kodanikuaktiivsust, siis leidsin, et antud projekt annab mulle võimaluse selle suure eesmärgi poole liikuda.

Ootasin uusi sarnase eesmärgiga inimesi, kellega koos noori aktiviseerida.

Meeskond, rollid ja isiklik panus

Grupis oli meile tööjaotus üldiselt võrdne. Üritasime kogu töö võimalikult võrdselt ära jagada ning vajadusel sai ka üksteist parandatud. Leian, et kõik liikmed panustasid suhteliselt võrdselt ning sai tehtud väga hea töö. Selline dünaamika kujunes välja, kuna Sulev Lääne isiklikult rõhutas enesejuhtimist ja sisedemokraatiat, mistõttu tekkiski taoline süsteem. Kindlasti mängisid mingil määral ka rolli meie liikmete demokraatlikud ja võrdõiguslikud vaated.

Isiklik areng

Õppisin tegema koostööd ägedate ja erinevate inimestega ning õpilasarutelu juhtima. Leian, et õpilaste arutelu manageerimine oli üks ägedamaid ja paremaid kogemusi projekti jooksul. Sai kuulda õpilaste arvamusi, teadmisi ning oskusi. Raskeim osa oli arvatavasti teoreetiline osa, et luua süstemaatiline ja korrektselt valmistatud töö. Ma kaasaks hea meelega rohkem õpilasi ning teeks ekstensiivsema uuringu hetkese kodanikuõppe kohta, et oleks selget arusaadav, mida tuleks õppekavas muuta.

Kokkuvõte

Lõpetan projekti heade tunnetega. Leian, et antud projekt andis väga hea sissevaate hetkesele õppekavale ning õpilaste aktiivsusele, mis annab mulle vaid jõudu ja jaksu ka

edaspidi antud teemaga tegeleda. Hinne ELU kursusele on A. Kõik eesmärgid said täidetud, info jooksis soodsalt ning lõpptulemus on rahuldav. Ei oska midagi väga soovitada.

Rühm 4

Elis Laanisto

“Olen varasemalt kokku puutunud noortele suunatud valimisosaluse ürituse korraldamisega. Kuna osalus oli tookord minimaalne, siis tekkis mul soov antud valdkonda edasi arendada. Antud projekt annab võimaluse omavahel kokku tuua noored, koolijuhid ja linnavõimu. Usun, et poolte koostöös ja efektiivse kommunikatsiooni tulemusel on kõik võimalik. See projekt andis tõdemuse, et hea projekt sünnib juhul, kui sellesse panustavad kõik osapooled. Peamise õppetunnina võtan kaasa selle, et mida varem töö struktuuri paika saab, seda parem – see ennetab ühtlasi olukorda, kus vajalikud toimingud jäävad viimasele hetkele.”

Toomas Varek

“Minu hinnangul on antud uurimus väga oluline ning selle täielikuks mõistmiseks ja optimaalse lähenemise leidmiseks võib vaja minna mitmeid katseid. Projekti suur potentsiaal muudab keeruliseks kohese selge arusaama saamise sellest, mida täpselt otsime ja kuidas sinna jõuda. Usun, et meie meeskond täitis oma ülesanded edukalt, küsitluste läbiviimine kulges sujuvalt ning õpilased olid teemasse pühendunud. Olulise õppetunnina mõistsin, kui keeruline võib olla selliselt struktureeritud aine mahutamine oma elukavasse – erinevate valdkondade inimesed elavad nii erinevalt, mida ma varem ei olnud täielikult teadvustanud.”

Kadi Vellner

“Liitusin projektiga, sest teema on minu jaoks oluline ja huvitav. Eesti riik seisab silmitsi samade probleemidega kui Euroopa ja demokraatlikud riigid – desinformatsiooni ja välissekkumise suurenemisega, mis võib destabiliseerida demokraatlikke institutsioone ja süvendada ühiskondlikke lõhesid ja õõnestada kodanike usaldust. Olen ka oma tutvusringkonnas puutunud kokku Euroopa Liidu vastasusega ja pidanud selgitama selle olulisust Eesti riigile. See projekt oli hea kogemus meeskonnatööst erinevate erialade

tudengite vahel ja eriti pean oluliseks haridusvaldkonna infot Demokrat projekti kodanikuhariduse edendamisel.”

Agni Kaldma

“Liitusin ELU projektiga “Vastutustundlike demokraatlike kodanike arendamine ja koostöö,” sest see pakkus praktilist võimalust riigiteaduste algust tundma õppida: mind huvitas, kuidas demokraatia edendamine toimub hariduse kaudu, milline on koolide korraldus ja õpilaste teadlikkuse tase. Kõige väärtuslikumaks kogemuseks pean vahetut suhtlust õpilaste ja õpetajatega, mis andis realistliku pildi nende teadlikkusest ja väljakutsetest. Meie valitud kool oli käesoleva aastani venekeelne kool ning seetõttu pean meie grupi väljakutset eriti põnevaks. Sain väga positiivse kogemuse üllatavast suunast, nähes kui palju kannatlikkust ja empaatiat vajab kultuuridevaheline suhtlus, kui keeruline ülesanne on õpetajatel perekondlike ja õppeprogrammiliste erinevuste vahel laveerides. Pean suureks võiduks seda, et suutsime meeskonnana koguda väärtuslikku infot, millest on edaspidises kodanikuhariduse edendamises kindlasti palju kasu. Kogu projekti enda korralduses oli kõvasti segadust ning teadmatust, edaspidiseks soovitan koostada konkreetsed juhised, et üliõpilased saaksid oma ülesandest paremini aru ning oskaksid enda aega arvestada.”

Inge Aasakivi

“Osalesin ELU projektis “Vastutustundlike demokraatlike kodanike arendamine ja koostöö,” sest teema tundus mulle väga huvitav ning hariv. Varasemalt olin harjunud käsitlema demokraatia ja kodanikuhariduse küsimusi teoreetiliselt, kuid see projekt andis võimaluse laiendada oma teadmisi selles valdkonnas ka praktiliselt ning tutvuda koolides toimuvaga. Tänu projektile puutusin kokku erinevate valdkondade inimestega, kellel kõigil on erinev taust ning kogemus. See mitmekesisus ning erinevad vaatenurgad aitasid meie projektil edasi liikuda. Usun, et saavutasime grupiga projekti eesmärgi ning arendatud oskused, nagu intervjuerimine ja suhtlemine, tulevad tulevikus kindlasti kasuks. Üks olulisemaid õppetunde, mida ma sellest projektist kaasa võtan, on teadmine, kui keeruline on erinevate erialade inimestega grupitöö korraldamine viisil, mis kõigile sobib. Erinevad ajagraafikud nõudsid paindlikkust ja head koostööoskust. ELU projekt andis mulle väärtusliku kogemuse mis

süvendas minu arusaama demokraatlikust ühiskonnast ja kodanikuhariduse seisukorrast Eestis.”

Erich Pullerits

“Minu kogemus antud projektiga oli mitmeski mõttes silmiavav ja väärtuslik. Olen varasemalt käsitlenud kodanikuhariduse ja demokraatia teemasid pigem teoreetiliselt, kuid see projekt võimaldas neid sügavamalt mõista ka praktilises kontekstis. Suurima õppetunnina pean just suhtlust erinevate osapooltega – õpilaste, õpetajate ja koolijuhtidega – mis andis realistliku pildi tänasest haridusmaastikust ja selle väljakutsetest. Oluline oli näha, kuidas noorte demokraatlike oskuste arendamine on seotud mitte ainult koolide tööga, vaid ka laiemalt ühiskonna toetusega.

Meeskonnatöös oli mitmeid väljakutseid, eriti erinevate ajagraafikute ja tööstiilide ühitamine, kuid samas andis see ka väärtusliku õppetunni koostöö ja paindlikkuse vajalikkusest. Projekt tõestas, kui oluline on selge struktuur ja ülesannete jaotus, et vältida segadust ja ajakaotust.

Pean suurimaks võiduks meie suutlikkust leida ühine keel koolide ja noortega, eriti arvestades, et tegemist oli alles hiljuti venekeelse kooliga. Nägin, kui suur roll on empaatial ja avatud suhtlemisel, et luua mõistmist ja edendada koostööd. Olen kindel, et kogutud teadmised ja kogemused annavad väärtusliku panuse kodanikuhariduse edendamisse Eestis ning aitavad mõista, millistele aspektidele tuleks rohkem tähelepanu pöörata.”

11. Kasutatud kirjandus

Täiendage kasutatud kirjandust materjalidega, mida kasutasite oma töödes ning millele viitasite portfoolios. Viitamiseks kasutage APA7 formaati.

Bee, C. (2017). *Active citizenship in Europe: Practices and demands in the EU, Italy, Turkey, and the UK*. Springer.

Hay, C. (2007). *Why we hate politics*. Polity Press.

Eesti IX Omavalitsuspäev. (2021). *Eesti omavalitsuspäev: Ajaloost sündinud – teel tulevikku*. MTÜ Polis.

Põhiseadus (1992). Riigi Teataja.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (1993). Riigi Teataja.

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta (1985). Council of Europe.

Eesti Linnade ja Valdade Liit. (2021). *Eesti kohalik omavalitsus ja liidud 100: Minevik, tänapäev ja tulevik*.

Toscano, M., Kalev, L., & Hallik, P. (2023). *Vastutustundliku demokraatliku kodaniku pädevusmudel*.

Rae vald. (2024). Omavalitsuspäeva materjalid.

<https://konverents.rae.ee/omavalitsuspaev/>

Harku vald. (2024). Omavalitsuspäeva materjalid. <https://www.harku.ee/hop23>

Võru linn. (2024). Omavalitsuspäeva materjalid. <https://vorumaa.ee/ovp2024/>

Kiili vald. (2024). Omavalitsuspäeva materjalid. <https://www.kiilivald.ee/hop24>

Toscano, M., Kalev, L., & Hallik, P. (2023). *Vastutustundliku demokraatliku kodaniku pädevusmudel*

Democrat. Project description. Võrgulehel <https://democrat-horizon.eu/>, 06.10.2024

Democrat materjalid ELU sügis 2024. Võrgulehel https://moodle.edu.ee/pluginfile.php/7332112/mod_folder/content/0/Democrat%20materjali%20ELU%20s%C3%BCgis%202024.docx?forcedownload=1, 06.10.2024

Eesti Vabariigi põhiseadus, 28. juuni 1992. a – RT 1992, 26, 349; RT I, 15.05.2015, 2

Põhikooli riiklik õppekava 06.01.2011.a – RT I, 10.08.2024, 2

ERR (2022), *Harri Tiido: hädaorust nimega demokraatia*. Võrgulehel <https://www.err.ee/1608501827/harri-tiido-hadaorust-nimega-demokraatia>, 27.08.2024

Euroopa Komisjon, *Demokraatia kaitse*. Võrgulehel https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/protecting-democracy_et, 27.08.2024

Euroopa Nõukogu (2012), *KOMPASS: Noorte inimõigushariduse käsiraamat*. Võrgulehel <https://www.coe.int/et/web/compass/democracy>, 27.08.2024

Ludvig, S., Lääne, S., Mäeltsemees, S. (2018). *Kogumik 2018: Eesti kohalik omavalitsus ja liidud 100. Minevik, tänapäev ja tulevik*. Võrgulehel http://www.polismtu.ee/wp-content/uploads/2021/02/Omavalitsus_trykk_parandatud_ver.pdf, 23.09.2024

Noorkõiv, R. (2021). *Rahvastiku arengu piirkondlikud eripärad Eestis*, MTÜ Baltic Sea Development & Media Center, Tallinn

Polis. (n.d.). *Omavalitsuspäeva kujunemine*. Võrgulehel <https://www.polismtu.ee/foorumid/omavalitsuspaevad/omavalitsuspaeva-kujunemine/>, 06.10.2024

Democrat materjalid ELU sügis 2024. Võrgulehel https://moodle.edu.ee/pluginfile.php/7332112/mod_folder/content/0/Democrat%20materjalid%20ELU%20s%C3%BCgis%202024.docx?forcedownload=1, 06.10.2024

Democrat. Project description. Võrgulehel <https://democrat-horizon.eu/>, 06.10.2024

Eesti Vabariigi põhiseadus, 28. juuni 1992. a – RT 1992, 26, 349; RT I, 15.05.2015, 2

ERR (2022), *Harri Tiido: hädaorust nimega demokraatia*. Võrgulehel <https://www.err.ee/1608501827/harri-tiido-hadaorust-nimega-demokraatia>, 27.08.2024

Euroopa Komisjon, Demokraatia kaitse. Võrgulehel
https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/protecting-democracy_et, 27.08.2024

Euroopa Nõukogu (2012), *KOMPASS: Noorte inimõigushariduse käsiraamat*. Võrgulehel
<https://www.coe.int/et/web/compass/democracy>, 27.08.2024

Ludvig, S., Lääne, S., Mäeltsemees, S. (2018). *Kogumik 2018: Eesti kohalik omavalitsus ja liidud 100. Minevik, tänapäev ja tulevik*. Võrgulehel
http://www.polismtu.ee/wp-content/uploads/2021/02/Omavalitsus_trykk_parandatud_ver.pdf, 23.09.2024

OECD. (2016). *PISA 2015 Results (Volume II): Policies and Practices for Successful Schools*. Organisation for Economic Co-operation and Development. Võrgulehel
https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2015-results-volume-ii_9789264267510-en.html
05.12.2024

Polis. (n.d.). *Omavalitsuspäeva kujunemine*. Võrgulehel
<https://www.polismtu.ee/foorumid/omavalitsuspaevad/omavalitsuspaeva-kujunemine/>,
06.10.2024

The Economist (2021). *A new low for global democracy*. Võrgulehel
<https://www.economist.com/graphic-detail/2022/02/09/a-new-low-for-global-democracy>,
28.10.2024

Sherrod, L. R., Torney-Purta, J., & Flanagan, C. A. (2010). *Handbook of Research on Civic Engagement in Youth*. Wiley.

Siseministerium. (2008). *Ülevaade kodanikuhariduse hetkeseisust ja arengusuundadest*. Tallinn. Võrgulehel
https://www.siseministerium.ee/sites/default/files/documents/2020-12/2008_kodanikuhariduse_ylevaade.pdf 05.12.2024